

Water- en Rioleringsprogramma 2025-2029

De raad van de gemeente West Betuwe;

gelezen het voorstel van het college van 1 maart 2024,

gelet op artikel 3.14 van de Omgevingswet,

besluit:

1. Het Water- en Rioleringsprogramma 2025-2029 vast te stellen
2. Als uitgangspunt voor de begroting 2025 en de meerjarenbegroting, voor het onderdeel water en riolering, het kostendekkingsplan "basisscenario" vast te stellen en hiermee het financieel voordeel groot € 774.343,- voor de algemene dienst op te nemen.

1. Inleiding

West Betuwe is een echte watergemeente. Van oudsher hebben we al te maken met de invloed van klimaatverandering en de gevolgen van (hoog) water. Vanaf de 16e eeuw reguleren we samen met onze buurgemeenten in Rivierenland de rivieren steeds meer. Dit maakt dat West Betuwe een uniek landschap kent. Met kleinschalige verkaveling op de oeverwallen, weidse komgebieden en de slingerende dijken langs de rivieren en uiterwaarden. Onze gemeente kenmerkt zich bij uitstek ook voor beleving op en bij het water. Het biedt een afwisselend landschap van fruitgaarden, grienden en uitgestrekte weilanden.

Minder zichtbaar, maar belangrijk voor een fijne, veilige en gezonde leefomgeving is de riolering van onze gemeente. Het riool voert ons vervuilde water af naar de afvalwaterzuiveringsinstallaties. En het houdt bij neerslag de openbare ruimte begaanbaar. We zien tegenwoordig ook steeds meer watervoorzieningen zoals wadi's in de bovengrond verschijnen. Dit is nodig om extreme neerslaghoeveelheden te verwerken. Riolering, water en de fysieke leefomgeving raken hierdoor steeds meer met elkaar verweven.

In de Omgevingsvisie West Betuwe (januari 2022) staan de hoofdlijnen van ons beleid voor de fysieke leefomgeving. Volgens deze visie hebben we in 2050 West Betuwe energieneutraal en klimaatadaptief ingericht. Een gezonde en leefbare kern is één van de speerpunten. Een adequaat riolerings- en watersysteem hoort daarbij. Het voorkomt vervuiling van bodem en waterbronnen en voert overtollig afvalwater en hemelwater af. Zo houden we onze gemeente gezond.

In de vastgestelde Regionale Adaptatie Strategie (RAS) van de werkregio 'Klimaatadaptief Rivierenland' (KAR) staat een aanpak om te anticiperen op klimaatverandering en de schade die met klimaatverandering gepaard gaat te beperken. In 2050 wil de werkregio klimaatadaptief ingericht zijn. Deze strategie hebben we als gemeente doorvertaald naar een lokale adaptatiestrategie (LAS) en bijbehorend maatregelprogramma. De LAS geeft invulling aan een "klimaat- en waterrobuuste gemeente in 2050", zoals in onze omgevingsvisie is vastgelegd. Het is de lokale implementatie van het Nationale Deltaprogramma en de RAS.

In het coalitieakkoord van de gemeente West Betuwe is opgenomen dat we als gemeente met onze inwoners en ondernemers aan de slag gaan om verder te verduurzamen en klimaatadaptie een vaste plek te geven in alles wat we doen in onze buitenruimte. Eén van de voornemens in het coalitieakkoord is het samen met inwoners kerngericht uitwerken van een concreet maatregelenplan om kwetsbare locaties tijdens weersextremen te kunnen beschermen. Ook in de koepelnota Beheer Openbare Ruimte West Betuwe komt dit terug. We zorgen volgens deze nota samen met de samenleving ervoor dat de openbare ruimte op orde is. We houden in de bestaande openbare ruimte en bij nieuwe ontwikkelingen rekening met klimaatadaptatie. We investeren in 'droge voeten' om wateroverlast te minimaliseren.

De omgevingsvisie, de lokale adaptatiestrategie, het coalitieakkoord en de koepelnota zijn belangrijke pijlers om via programma's en regelgeving te sturen op het verwezenlijken van onze ambities. Ook voor dit Water- en Rioleringsprogramma (WRP) geeft het richting voor de te volgen koers.

1.1 Het oude WRP

In het WRP 2019-2023 (met één jaar verlengd t/m 2024) was het op orde brengen en uniformeren van beheer-, onderhouds- en inrichtingsprocessen één van de belangrijkste speerpunten. Dit was noodzakelijk na de gemeentelijke samenvoeging van de voormalige gemeenten Geldermalsen, Lingewaal en

Neerijnen per 1 januari 2019. Verder zijn communicatie en participatie als belangrijke activiteiten bestempeld.

In de afgelopen jaren hebben we op basis van de speerpunten flinke stappen gezet. Zo hebben we naast het op orde brengen van de basis, de lokale klimaatadaptatiestrategie uitgewerkt, een beleids- en beheerplan watergangen opgesteld en communicatie voor water en riolering uitgewerkt. Ook is een verordening voor de afvoer van hemel- en grondwater vastgesteld. En op steeds meer plekken in West Betuwe zijn er zichtbare veranderingen. Bijvoorbeeld in de vorm van bovengrondse oplossingen voor het opvangen en lokaal verwerken van neerslag.

1.2 Een nieuw WRP

Om te beschrijven hoe wij invulling geven aan de gemeentelijke zorgtaken voor water en riolering is een nieuw programma voor de jaren 2025-2029 nodig. Het nieuwe programma biedt ook de mogelijkheid om het benodigde budget vast te leggen voor de aanpak van wateroverlast en droogte. Op deze manier kunnen we invulling geven aan de lokale klimaatadaptatiestrategie.

Het WRP 2025-2029 bevat ambities, beleidsdoelen, een visie en concrete activiteiten. Het programma geeft samen met andere programma's een nadere uitwerking aan onze omgevingsvisie. Ook geeft het programma input voor het toekomstige omgevingsplan. Voor de inhoud van dit nieuwe WRP hebben we interviews en werksessies gehouden met gemeentelijke medewerkers en waterschap Rivierenland. Participatie met inwoners gebeurt bij de uitvoering van projecten.

1.3 Scope

De thema's binnen de scope van dit programma zijn:

- Water en riolering: de gemeentelijke zorgtaken (wettelijke verplichting)
- Klimaatadaptatie: borging van de klimaatadaptatiestrategie voor wateroverlast en droogte in de vorm van een nadere uitwerking en uitvoeringsagenda.

Voor wat betreft de voorzieningen (areaal) die wij beheren, gaat het over verschillende soorten riolen, minizuiveringen (IBAs), wateropvangsystemen zoals een wadi of waterberging. Ook duikers die bijdragen aan een goede waterhuishouding vallen onder dit programma. Watergangen, oevers en beschoeiingen vallen onder andere programma's. Hiervan worden deeltkosten toegerekend aan dit WRP.

1.4 Zorgtaken

De gemeente heeft de volgende verplichte zorgtaken:

1. Wij hebben een zorgtaak om stedelijk afvalwater van binnen de bebouwde kom in te zamelen.
2. Wij moeten zorgen voor een doelmatige inzameling en verwerking van afvloeiend hemelwater.
3. Wij hebben een grondwatertaak. Dat betekent dat wij in openbaar gebied maatregelen moeten treffen om nadelige gevolgen van de grondwaterstand zo veel mogelijk te voorkomen of te beperken.

1.5 Omgevingswet

De omgevingswet bundelt tientallen bestaande wetten en honderden regels in één nieuwe wet. De wettelijke verplichting van een WRP is met de komst van de omgevingswet vervallen.

Elementen hiervan gaan op in de Omgevingsvisie (lange termijn doelen en ambities), Omgevingsprogramma's (zelfbindende maatregelen) en het Omgevingsplan (regels voor inwoners en ondernemers).

Omgevingsvisie

In de Omgevingsvisie van West Betuwe is de stip op de horizon gezet voor toekomstige ruimtelijke bovengrondse en ondergrondse ontwikkelingen. Omdat bij water en riolering de omgeving een toenevende rol van betekenis speelt is deze visie een belangrijke kapstok voor dit plan (hoofdstuk 4 t/m 7). Delen uit dit programma worden een aanvulling voor de omgevingsvisie 2.0.

Programma's

We stellen dit programma op om de water- en rioleringszorg te borgen en activiteiten af te stemmen. Het WRP is een onderbouwing voor de riool- en waterzorgheffing en geeft input voor de actualisatie van de omgevingsvisie en het toekomstige omgevingsplan.

Het WRP vormt samen met andere nog op te stellen programma's zoals bijvoorbeeld geluid, luchtkwaliteit, waterkwaliteit en overstromingsrisico's een samenhangend pakket van maatregelen ter bescherming en verbetering van een duurzame leefbare woonomgeving.

Water en de Omgevingsvisie

West Betuwe is een bloeiende fruitgemeente in een prachtig rivierenlandschap, waar je volgens de omgevingsvisie duurzaam en gezond woont, werkt en leeft. Volgens diezelfde visie kiezen we een klimaat- en waterrobuuste inrichting in 2050 en zijn we volgens onze duurzaamheidsambities ook energieneutraal in 2050.

In 2040 is de woningvoorraad in kwantiteit en kwaliteit uitgebreid. In onze kernen is dan al goed te ervaren en te zien dat we steeds meer maatregelen inzetten om de gevolgen van wateroverlast, droogte en hittestress op te vangen. Ook inwoners hebben dan maatregelen getroffen om hun eigen woningen en directe leefomgeving meer klimaatadaptief te maken.

In de kernen zijn alle nieuwe ontwikkelingen klimaatadaptief, zo veel mogelijk circulair en energieneutraal. We bevorderen klimaatadaptief groen en zorgen voor voldoende koele verblijfsplekken en gevarieerde (groene) ruimte om te spelen en te ontmoeten.

Omgevingsplan

In het Omgevingsplan komen alle regels ten aanzien van de fysieke leefomgeving bij elkaar. De verordening voor de afvoer van hemel- en grondwater wordt data van rechtswege onderdeel van het tijdelijk deel van het omgevingsplan. Daar waar van toepassing, laten we in dit programma zien welke beleidskaders de komende jaren van belang zijn voor het opstellen van een West Betuws omgevingsplan.

1.6 Leeswijzer

Dit programma is op hoofdlijnen opgebouwd uit een terugblik, een vooruitblik, de te volgen koers en een concreet uitvoeringsprogramma met bijbehorende middelen. Hoofdstuk 2 schetst een beeld van de stand van zaken. Het bevat een evaluatie van de afgelopen planperiode en geeft een overzicht van de voorzieningen die wij beheren. In hoofdstuk 3 is te lezen welke ontwikkelingen op ons afkomen. Hoofdstuk 4 t/m 7 beschrijven de strategische opgaven van West Betuwe en hoe we hier vanuit water en riolering invulling aan geven. Hoofdstuk 8 beschrijft hoe wij professioneel beheer zien. Hoofdstuk 9 bevat het uitvoeringsprogramma en in hoofdstuk 10 gaan we in op de benodigde personele en financiële middelen.

Vaktaal

Dit programma is ook geschreven voor afstemming en overleg met de vakinhoudelijke mensen van bijvoorbeeld het waterschap. Dit heeft tot gevolg dat in dit document vaktaal wordt gebruikt. In bijlage A is daarom een begrippenlijst opgenomen.

Doelmatig, redelijkerwijs, duurzaam

Wij hanteren begrippen als doelmatig, redelijkerwijs en duurzaam. In bijlage A laten we zien wat we daaronder verstaan.

2. Stand van zaken

Om de goede dingen goed te kunnen doen, is inzicht nodig in de voorzieningen die wij beheren. Dit hoofdstuk geeft een indruk hoe we ervoor staan.

2.1 Areaal en toestand

Hieronder hebben we een overzicht opgenomen van het areaal, de toestand en het functioneren.

Areaal

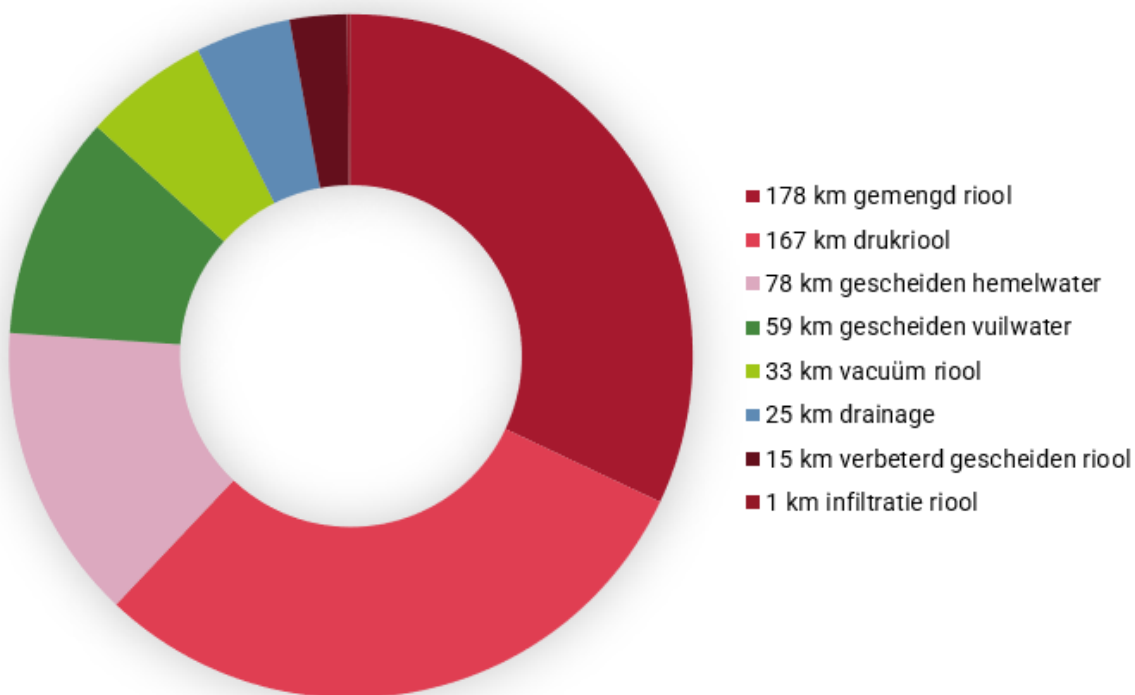
Voor het inzamelen en transporteren van afval- en regenwater beschikken we over een rioolstelsel met een totale lengte van circa 335 kilometer aan vrijverval riolering, 200 kilometer drukriolering en 74 rioolgemalen. Om tijdens hevige neerslag wateroverlast te verminderen, is het systeem voorzien van wateropvanglocaties zoals waterbergingen, wadi's, regentuinen en watergangen. Bij te veel neerslag zorgen speciale opvangbakken (bergbezinkbassins) ervoor dat er minder vies water via overstorten wordt geloosd op de watergangen. Het afvalwater in het buitengebied zamelen we in met ruim 1.200 pompen. We vervoeren dit via 200 kilometer aan leidingen naar de rioolwaterzuiveringen van waterschap Rivierenland.

Kwaliteitstoestand

Jaarlijks reinigen en inspecteren we 25 km van het vrijvervalrioolstelsel. Op die manier houden we een goed beeld van de toestand van het rioleringssysteem. De vervangings- en onderhoudsplanning van de riolering baseren we op de daadwerkelijke toestand en actuele knelpunten. Daarnaast is er extra budget voor het inspecteren van 5 kilometer riolering bij ongeplande werkzaamheden. Bijvoorbeeld wanneer dit bij integrale projecten nodig is.

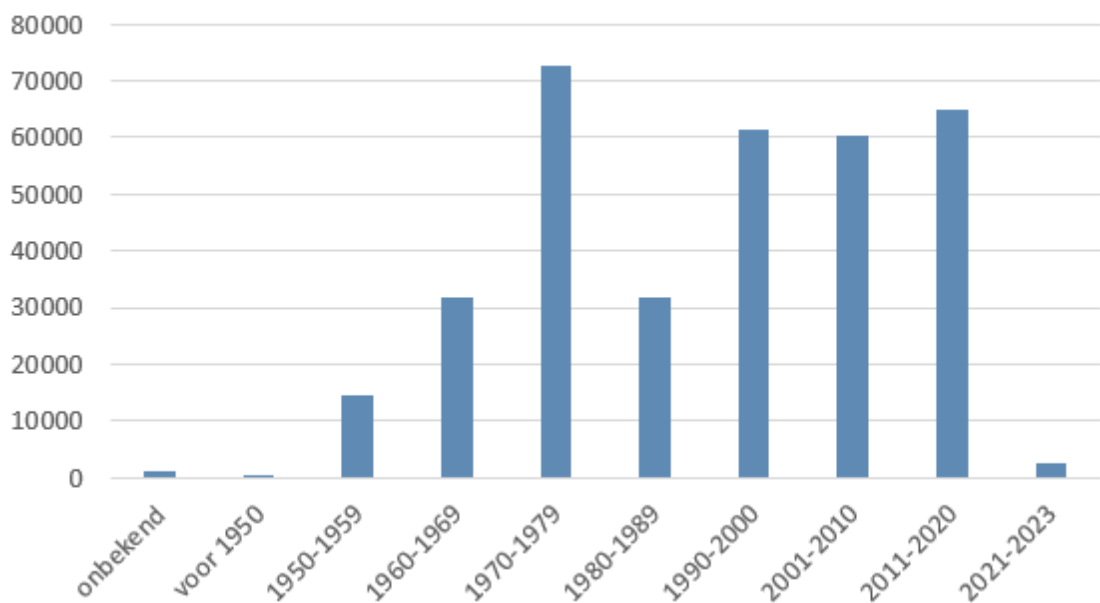
Vanaf de gemeentelijke samenvoeging zijn we hard bezig om een grote onderhoudsslag te maken van het totale areaal. De afgelopen planperiode hebben we met name benut om te onderzoeken waar we renovatiemaatregelen moeten treffen bij de drukrioleringsgemalen, hoofdgemalen en IBA's. De komende planperiode staat in het teken van uitvoering van de benodigde maatregelen. Hiervoor is in dit programma budget opgenomen. De basis van ons rioleringsstelsel is op orde. Op onderdelen werken we nog verder aan een harmonisatieslag als gevolg van de gemeentelijke samenvoeging in 2019.

In het beleids- en beheerplan watergangen hebben we informatie opgenomen over de watergangen. Via nog op te stellen beheerplannen voor wateropvanglocaties en duikers brengen we ook de toestand en het functioneren van deze objecten beter in beeld

Aanlegperiode riolering

Figuur 1: Leeftijdsopbouw riolering gemeente West Betuwe (in meters riolering)

Functioneren

In de afgelopen planperiode hebben we voor drie kernen een Systeemoverzicht Stedelijk Water (SSW) opgesteld. Een SSW bevat onder andere een overzicht van de stelselkenmerken, resultaten van hydraulische berekeningen en verbetermaatregelen. Voor 26 kernen hebben we een SSW quickscan uitgevoerd.

De afgelopen planperiode hebben we al veel verbetermaatregelen doorgevoerd. Ook in dit WRP is er budget om het functioneren verder te verbeteren. Voor nieuwe woningbouwprojecten hebben we, waar nodig, hydraulische berekeningen uitgevoerd en rioolvervangingsprojecten erbij betrokken.

2.2 Samenwerken

De gemeente werkt al langere tijd samen met andere (water)partners voor een doelmatige invulling van onze watertaken en ambities. Zo werken we samen met partners binnen Netwerk Waterketen regio Rivierenland (NWR) en de Werkregio Klimaat Actief Rivierenland (KAR). En we werken samen met waterschap Rivierenland en Provincie Gelderland.

2.3 Terugblik en aandachtspunten

Om aandachtspunten voor de komende planperiode in beeld te brengen, hebben we de planperiode 2019-2023 geëvalueerd door interviews te houden. Hieruit komt het volgende beeld naar voren.

Voortgang

Er is voor ruim 10 miljoen aan water- en rioleringsprojecten gerealiseerd. Na de fusie van de drie gemeenten was er tijd en aandacht nodig om het beleid te harmoniseren. Om deze reden zijn niet alle maatregelen uitgevoerd en zijn projecten vertraagd. Ook door personele wisselingen en de benodigde inwerktijd van nieuwe medewerkers is er de afgelopen planperiode een werkachterstand ontstaan. Momenteel wordt er gewerkt aan een inhaalslag. Het onderhoud en beheer loopt volgens planning.

Doordat we steeds meer kerngericht en integraal werken en bewoners betrekken merken we dat de voorbereiding van projecten langer duurt. De energietransitie, van het gas af en de grote nieuwbouw-opgave zullen de behoefte aan integraliteit en afstemming nog verder versterken. Het effect van de nieuwe wijze van werken is dat de doorlooptijd van projecten meer tijd vraagt. De binnen het WRP benoemde projecten lopen dan deels door in de nieuwe planperiode.

Klimaatadaptatie

Met een impulsbudget van 2 miljoen euro in vijf jaar kunnen we voor water onze projecten klimaatadaptief maken. Inmiddels is er een kwartiermaker klimaatadaptatie aangesteld en een communicatieadviseur klimaatadaptatie. Door samen op te trekken kunnen we kansen benutten. Met name de regionale waterketenvisie en het regio arrangement vormen een goede basis voor een integrale/ketengerichte aanpak van de opgaven. Het samen optrekken met andere overheidspartners voor onder andere het realiseren van een groenblauwe structuur en het aanbrengen van waterberging is kansrijk gebleken.

Mooie voorbeeldprojecten van klimaatadaptatie/vergroening zijn:

- 25 Junistraat in Tricht, waar verharding heeft plaatsgemaakt voor groen;
- MFC De Pluk in Geldermalsen met waterbufferende parkeerplaats;
- groene (halfverharding) parkeerplaatsen door heel de gemeente;
- Geofort (Hollandse waterlinie), een onderwijsmuseum voor kinderen, gericht op klimaatverandering.
- Gastvrije Waaldijk, waar grasbetontegels aan de binnendijkse zijde van de weg zijn toegepast in plaats van een betonnen walband.

Meekoppelen

Om de integraliteit te borgen in ruimtelijke ontwikkelingen doen andere afdelingen meer en meer een beroep op het advies van de afdeling Water en Riolerings. Dit legt een flinke claim op de beschikbare capaciteit. Door middel van structureel integraal overleg zijn stappen gezet dit efficiënter te organiseren. Met de komst van een regisseur Openbare Ruimte kan het proces verder worden gestroomlijnd. Soms spelen ook de plannings van externe partijen (nutsbedrijven) een belangrijke rol. Vaak hebben deze partijen een onduidelijke of ad hoc planning. Hierdoor is er niet altijd tijd beschikbaar om te kunnen meekoppelen met andere projecten als een straat opengaat. De behoefte bestaat om sterker te kunnen sturen op het behalen van doelen. Het hanteren van kritische prestatie indicatoren is hierbij een aandachtspunt.

Doelmatig beheer

Waterschap Rivierenland onderhoudt de IBA's in onze gemeente. Dit staat onder druk door te weinig personele capaciteit bij het waterschap. Gemeente en waterschap zijn samen met de overige netwerkcollega's uit de regio (NWR) bezig om dit proces te verbeteren. Dit proces bevindt zich in de afrondende fase. Op dit moment werken we aan de voorbereiding om in drie fasen de 506 IBA's te renoveren. Uitvoer

van fase 1 is in 2024 en fase 2 en 3 opvolgend in het nieuwe plan. Ook de drukrioleringsgemalen gaan we de komende jaren fasegewijs renoveren.

Zie bijlage B voor een meer uitgebreide evaluatie.

3. Ontwikkelingen

Het omgaan met onder andere watertekort, wateroverlast, de energie-/ warmtetransitie, de woningbouwopgave, circulair materiaalgebruik, drinkwaterreductie, waterkwaliteit en gegevensbeheer beïnvloeden het werkveld voor water en riolering. Hier moeten we binnen de beschikbare middelen en de gestelde kaders zoveel mogelijk op zien in te spelen. Soms is het nog niet duidelijk welke richting een ontwikkeling zich precies op begeeft. Dan zoeken we naar zinvolle oplossingsrichtingen en maatregelen.

Zwaardere weersextremen

Volgens de nieuwste klimaatscenario's, van KNMI in 2023, moet Nederland zich voorbereiden op zwaardere weersextremen. Het klimaat verandert zelfs in de meest optimistische scenario's nog een flinke tijd door, met grote gevolgen voor Nederland. Het wordt in alle seizoenen warmer, met meer tropische dagen en minder vorstdagen. De winter wordt natter, de zomer wordt droger en er ontstaan vaker zwaardere buien. De zeespiegel blijft stijgen. Hittegolven komen in de toekomst vaker voor, worden nog heter en houden langer aan. In de zomer gaat het in de toekomst minder regenen en verliezen we meer vocht door verdamping. Daardoor komen langdurige of extreme droogte vaker voor.

Grondwaterover - en onderlast

Uit de stresstest droogte kan worden opgemaakt dat onze gemeente kwetsbaar is voor de gevolgen van droogte. Met name door lage grondwaterstanden, grote grondwaterstandfluctuaties, bodemkarakteristieken en leeftijd van de bebouwing neemt de kans op schade als gevolg van klimaatverandering toe. Omdat onze gemeente voor het grootste deel is gelegen op rivierklei kan bodemdaling een risico zijn. De kans op groenschade na perioden van droogte is groot voor een aantal kernen. Met name in Geldermalsen-Meteren en Asperen. Dit komt mede door de grote fluctuaties in grondwaterstanden door het jaar heen. Hierdoor wordt voornamelijk de kleinere beplanting (grassen, sierbeplanting en heesters) kwetsbaar voor droogte.

Strengere waterkwaliteitseisen

In 2027 moet Nederland, conform de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW), voldoen aan waterkwaliteit- en kwantiteitsdoelen. Nederland gaat deze doelen niet halen. Het Rijk werkt aan een KRW-impuls, bestaande uit verbeteracties. Met de invoering van de Omgevingswet lopen bouw- en infraprojecten een groter risico om niet vergund te kunnen worden als er niet wordt voldaan aan de KRW-doelen. Verder wil de Europese Commissie de richtlijn voor behandeling van stedelijk afvalwater aanscherpen. De aanpassing omvat onder meer ook verplichtingen om voedingsstoffen terug te winnen uit afvalwater. De Commissie wil ook dat de afvalwatersector ernaar streeft tegen 2040 jaar energieneutraal te zijn.

Waterrecreatie

Waterschap Rivierenland heeft de taak om voor schoon water te zorgen en de visstand op peil te houden. Samen met Rijkswaterstaat, Provincie Gelderland en waterschap Rivierenland, zorgen we ervoor dat er bij officiële zwemwateren, veilig gezwommen kan worden.

Door de warmere zomers, drukte bij zwemwateren en een toenemend gebruik van de openbare ruimte vinden in toenemende mate activiteiten aan, in en op het oppervlaktewater plaats buiten de officiële zwemwateren. De mogelijke risico's hiervan is een punt van aandacht.

Drinkwaterbesparing

De beschikbaarheid van drinkwater staat steeds verder onder druk. Door bijvoorbeeld voor het doorspoelen van het toilet, hemel- of grijswater (huishoudwater) in te zetten, kunnen we drinkwater besparen. Gebruik van hemelwater of hergebruik van huishoudelijk water in een gebouw kan nu niet worden afgedwongen op grond van het Bbl (Besluit bouwwerken leefomgeving, voorheen Bouwbesluit) of de centrale regelgeving. Of er een verplichting komt voor gebruik van hemel- en grijswater, is ten tijde van het opstellen van dit plan nog niet bekend. De rijksoverheid dient hiervoor een integrale afweging te maken.

Minder beschikbare ruimte

Om bij de inrichting van Nederland meer rekening te houden met water en bodem heeft het kabinet een aantal keuzes gemaakt. Veel van deze keuzes zijn randvoorwaarden waarmee provincies samen met alle betrokken partijen een gebiedsgerichte aanpak kunnen opstellen. Op hoofdlijnen gaat het om het aanleggen van zoetwatervoorraden en ruimte voor het vasthouden, bergen en afvoeren van water. Voor een klimaatadaptieve en natuurinclusieve bebouwde omgeving komen er afspraken om de bodem minder te bedekken en de landelijke klimaatlat te hanteren bij nieuwbouw. Verder moet water van goede kwaliteit blijven. Veel keuzes kunnen en moeten we nu al doorvoeren in maatregelen.

De Rijksoverheid heeft een afwegingskader gemaakt. Hierin is de relatie tot het water- en grondstelsel en de risico's vanuit wateroverlast, overstromingen, bodemdaling en drinkwaterbeschikbaarheid uitgewerkt. Het sterke advies is om deze vanaf nu al te gaan gebruiken bij ruimtelijke ontwikkelingen. Vanaf 1 januari 2025 is het een verplichting voor alle ontwikkelingen die nog geen omgevingsplan hebben.

Energietransitie/circulair

Terugwinning van energie en grondstoffen vanuit de riolering is een groeiende ontwikkeling. Zo kan warmte worden teruggewonnen door middel van riothermie. Maatschappelijke opgaven zoals de energietransitie, de woningbouwopgave en circulair materiaalgebruik vragen om een integrale aanpak. De energietransitie en mogelijk toekomstige conflicten in ruimtegebrek zijn grote uitdagingen waar we voor staan.

Woningbouwopgave

Onze gemeente staat aan de lat voor een grote woningbouwopgave. Nieuwbouwwijken hebben impact op het rioleringsstelsel. Omdat er nieuwe huizen en bewoners worden toegevoegd aan het gebied, leidt dit tot een verhoogde vraag naar (drink)water en afvalwaterafvoer. Ook wordt bij de ontwikkeling van nieuwbouwwijken groen vaak omgezet naar verhard oppervlak. Dit vermindert de infiltratie van regenwater. Met het omgevingsplan kunnen we eisen stellen aan de opvang van hemelwater op eigen terrein.

Water en Bodem Sturend

Op landelijk niveau wordt gewerkt aan de uitwerking van het principe Water en Bodem Sturend bij ruimtelijke ordening. Met deze principes creëren we in Nederland ruimte voor het vasthouden, bergen en afvoeren van water. Ook bouwen we dan minder snel op plaatsen die later nodig zijn voor het bergen en afvoeren van water. Tevens krijgt de maatlat voor een klimaatadaptieve en natuurinclusieve bebouwde omgeving een plek. Er komen afspraken om de bodem minder te bedekken en het grondwaterpeil waar mogelijk te verhogen. Het streven is dat bedrijven en inwoners 20% minder drinkwater gaan gebruiken.

Kerngericht begroten en beheren

Met de toenemende aandacht voor klimaatadaptatie neemt de interactie tussen disciplines verder toe. Integraal samenwerken en het afstemmen van projecten, in zowel tijd als ruimte, zorgt ervoor dat domeinen in de openbare ruimte beter op elkaar aansluiten. Dit vraagt om een kerngerichte werkwijze waarbij er bij elke ingreep in de openbare ruimte een belangenafweging dient te worden gemaakt. Water en riolering speelt hier vaak een rol van betekenis. Zo wordt er bij het openleggen van de weg voor rioolvervanging niet alleen gekeken naar de levensduur van de rioolbuizen, maar ook of er meekoppelkansen zijn.

Datagedreven beheer

Om goed afgewogen eenduidig beleid te formuleren, slimme besluiten te nemen en juiste interventies te bepalen is inzicht nodig. Datagedreven sturing is werken op basis van feiten uit de organisatie en samenleving, die verzameld worden in de vorm van data (praktijkmetingen, modeluitkomsten en meldingen) en na analyse bruikbare inzichten opleveren. Verzamelde gegevens voor het ene doel kunnen zo ook waardevolle informatie opleveren voor een ander doel.

Gegevens Woordenboek Stedelijk Water

Voor het eenduidig uitwisselen van gegevens voor de belangrijkste beheeractiviteiten van de rioleringszorg is de afgelopen jaren het Gegevenswoordenboek Stedelijk Water (GWSW) ontwikkeld door het landelijke kenniscentrum Stichting RIONED. Voor het uitwisselen van gegevens en informatie is het belangrijk dat alle partijen met dezelfde systematiek en definities werken en dezelfde (computer)taal spreken. Het GWSW is die gezamenlijke taal die wij hiervoor hanteren.

Privatisering

Op het moment dat de overheid zich verder terugtrekt komt de private variant van beheer uitdrukkelijker in beeld komen. Dit betekent dat perceelseigenaren zelf elementen zoals wateropvangvoorzieningen, binnen aangewezen gebieden, moeten gaan vervangen en bekostigen. De grens tussen openbaar en privaat wordt hierdoor steeds belangrijker.

4. Leefbare en gezonde leefomgeving

We koesteren onze gezonde leefomgeving: groen maakt mensen gezond en gelukkig. Meer biodiversiteit en klimaatadaptief groen en ecologische verbindingen tussen de natuurgebieden zorgen hiervoor. Hiermee versterken we de biodiversiteit, de kwaliteit van de bodem en kunnen we ook de effecten van klimaatverandering beperken.

Met een goede uitvoering van onze watertaken dragen we bij aan een gezonde en leefbare omgeving. We blijven het stedelijk afvalwater inzamelen en transporteren naar de afvalwaterzuiveringsinrichting (awzi).

Voldoende en schoon grondwater beschouwen we niet meer als vanzelfsprekend. Via een grondwatermeetnet hebben wij inzicht in de grondwaterstand in onze gemeente. Ook treffen we maatregelen zoals vasthouden en bergen van regenwater om nadelige gevolgen van de grondwaterstand te beperken.

Het beperken van de kans op (ernstige) waterhinder behandelen we vanwege de relatie met het klimaatadaptatiespoor in hoofdstuk 6.

Zorgtaak inzameling en transport stedelijk afvalwater

- **Visie stedelijk afvalwater**
Met slim en doelmatig rioolbeheer dragen we bij aan een gezonde en leefbare omgeving
- **Ambities stedelijk afvalwater**
 - We beheren samen met onze waterketenpartners de waterketen als zijnde één beheerder
 - We willen dat de lozing van (overtollig) stedelijk afvalwater geen belemmering vormt voor het behalen van de KRW-doelstellingen
 - We onderzoeken innovatieve oplossingen

Onze omgang met stedelijk afvalwater zetten we de komende planperiode vrijwel ongewijzigd voort.

Binnen onze gemeente zijn riooloverstorten aanwezig van gemengde rioolstelsels. In combinatie met een laag waterpeil als gevolg van langdurige droogte kunnen deze mogelijk waterkwaliteitsproblemen veroorzaken. Volgens waterschap Rivierenland zijn er op dit moment geen concrete plannen om nadere eisen te stellen aan het verbeteren van riooloverstorten. Als er sprake is van achteruitgang in waterkwaliteit door overstortend water, achterhalen gemeente en waterschap gezamenlijk de mogelijke bron van vervuiling.

- **Strategie stedelijk afvalwater**
 - We hanteren het denkstappenmodel van STOWA bij aanleg en vervanging van drukriolering en IBA's
 - Waar dat uit doelmatigheidsredenen gewenst is, zetten we in op lokale oplossingen.
 - We hanteren de (wettelijke) voorkeursvolgorde voor de verwerking van afvalwater
 - We dragen taken over van andere beheerders in de waterketen naar gemeente en andersom als dit doelmatiger is
 - We gaan bij het treffen van verbetermaatregelen vooralsnog niet uit van een aanscherping van de waterkwaliteitsdoelstellingen.
- **Maatregelen/procesafspraken stedelijk afvalwater**
 - We actualiseren ons meetnet riolering en gaan door met het actualiseren van systeemoverzichten stedelijk water (SSW's) om de waterketen en het watersysteem op elkaar af te stemmen
 - We gaan de grondslag voor het in rekening brengen van de kosten voor het maken van een nieuwe rioolaansluiting opnieuw tegen het licht houden
 - We gaan samen met het waterschap het afvalwaterakkoord actualiseren met betrekking tot het overnamepunt en afnamedebieten
 - We verbeteren het proces met betrekking tot het beheer en onderhoud van IBA's bij het waterschap
 - We renoveren/vervangen riolering/mechanische installaties
 - We zetten ons in op het monitoren van alle overstortlocaties
 - We plaatsen gemeentebreed terugslagkleppen en afsluiters bij overstorten daar waar deze nog niet zitten
 - We werken mee aan een door het waterschap uit te voeren pilot Real Time Control (RTC) in Haften. Dit met het oog op een robuuster ingerichte waterketen door verantwoord tijdelijk afvalwater te bufferen en vertraagd af te voeren naar de zuivering.

Juridische aandachtspunten

- Vooralsnog nemen we de beleidsregels voor de lozing van huishoudelijk afvalwater en toepassen van vervangers ongewijzigd over uit de bruidsschat.
- We gaan samen met het waterschap een afvalwaterakkoord opstellen

- Handhaving van lozingen is bij de nadere uitwerking van beleidsregels een aandachtspunt. Hier ligt een rol voor de omgevingsdienst.
- Aanpassen rioolaansluitverordening (kosten berekenen op basis van tarieven in plaats van werkelijke kosten)

Zorgtaak grondwater

Als het grondwaterpeil te hoog staat kan dit tot grondwateroverlast leiden, en in het geval het grondwaterpeil te laag staat kan dit tot grondwateronderlast leiden. In Bijlage C worden de taken en bevoegdheden van de gemeente met betrekking tot de grondwatertaak verder toegelicht.

- **Visie grondwater**
We hebben inzicht in ons grondwater en zetten in op bewustwording van droogte door aandacht te vragen voor waterverbruik en hergebruik van regenwater
- **Ambities grondwater**
 - We willen dat onze Inwoners, ondernemers en onze organisatie zich bewust zijn van het risico op waterschaarste in droge zomers en hiernaar gaan handelen. Bijvoorbeeld door minder water te verbruiken, regentonnen te plaatsen en hemelwater te infiltreren in de bodem
 - Waterbergingen, wadi's en watertuinen worden aangelegd om water vast te houden en te infiltreren
 - We benutten wateropvangsystemen met overtollig grond- en hemelwater om langdurige droge perioden beter te kunnen overbruggen

De koers voor het omgaan met grondwater zetten we de komende planperiode door en breiden we uit met het thema droogte vanuit onze klimaatadaptatiestrategie.

- **Strategie grondwater**
 - Ons grondwatermeetnet is openbaar beschikbaar
 - We richten nieuwe ontwikkelingen tenminste hydrologisch neutraal en zo mogelijk positief in (water en bodem zijn sturend)
 - We passen het grondwaterbeheer aan bij veranderende omstandigheden
 - We infiltreren zoveel mogelijk hemelwater in de bodem, daar waar de bodem en de grondwaterstand dit toelaten
 - We sturen op het weghalen van onnodige verharding (bij voorkeur op prioritaire locaties) en het voorkomen van de aanleg van onnodige verharding bij nieuwbouw

Tabel 1: Definities Structureel en nadelig.

Structureel	Nadelig
Structurele grondwateroverlast dient:	Met nadelige gevolgen bedoelen we:
<ul style="list-style-type: none"> • wederkerend te zijn en gemeld (ten minste jaarlijks geregistreerd); • en gedurende langere tijd voor te komen (tenminste één maand continu); • en niet tijdelijk te zijn (tenminste twee jaar); • en stabiel of toenemend te zijn. 	<ul style="list-style-type: none"> • chronische gezondheidsklachten; • of schade aan gebouwen of infrastructuur; • of het niet meer mogelijk zijn van de primaire functie vanuit het omgevingsplanplan.

- **Maatregelen/procesafspraken grondwater**
 - We analyseren onze grondwatermetingen en de klachtenmeldingen uit melddesk.
 - We voeren om de 6 jaar een stresstest droogte uit
 - We voeren een verkennend onderzoek uit naar de effecten van langdurige droogte op de riolering en waterhuishouding.
 - We vertalen de landelijke klimaatatlas voor grondwateroverlast en droogte door naar een lokale maatlat
 - We voeren een pilotonderzoek uit naar vertragende hemelwaterberging bij plantvakken en grote bomen die kampen met grote droogte

5. Wonen en voorzieningen

De komende jaren breiden we de woningvoorraad uit. Het college heeft de ambitie om tot en met 2030 2.600 woningen gerealiseerd of in plannen te hebben.

Het huishoudelijk afvalwater afkomstig van de nieuw te bouwen woningen zorgt voor een extra belasting van het bestaande rioleringsysteem. Hierdoor kunnen problemen gaan ontstaan, met mogelijk kostbare verzwarende van rioolleidingen en gemalen tot gevolg. Ter compensatie van deze extra vuilwaterbelasting kunnen we als gemeente er voor kiezen om meer regenwater in het bestaand gebied af te koppelen en hierover financiële afspraken te maken met de ontwikkelaars/bouwers.

- **Visie**
Om te voorkomen dat het afvalwatersysteem overvol raakt moeten we vroegtijdig meer ruimte in het bestaande systeem creëren en de hoeveelheid afvalwater reduceren
- **Ambities**
 - We willen bewoners waterbewust maken zodat er minder water wordt verbruikt wat afstroomt via onze riolen
 - We willen dat ontwikkelende partijen eventueel nadelige effecten op het bestaande afvalwatersysteem compenseren
- **Strategie**
Toekomstige woningbouwplannen zorgen voor meer afvalwater op bestaande riolen. Om te voorkomen dat we leidingen moeten vergroten en pompen gaan verzwaren, willen we schoon regenwater bij bestaande bebouwing van het riool afhalen. Dit is duurzamer. Ontwikkelende partijen zijn aan zet om deze eventueel nadelige effecten te compenseren. Het reduceren van het drinkwatergebruik behoort niet direct tot de zorgtaken water en riolering. Maar we hebben er wel baat bij als bewoners en bedrijven minder drink- en/of grondwater gebruiken en dus minder afvalwater lozen. We denken daarom mee in oplossingen en nemen de noodzaak om minder drinkwater te gebruiken mee in onze communicatie
- **Maatregelen/procesafspraken wonen en voorzieningen**
 - Afkoppelen van verhard oppervlak om ruimte te creëren in de riolering voor de toename van huishoudelijk afvalwater
 - Onderzoek stimuleren minder drinkwatergebruik.

6. Energie en klimaat

Alle nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen zijn klimaatadaptief en zo veel mogelijk circulair en energieneutraal. De openbare ruimte zal er daardoor in de toekomst anders uit komen te zien. Daar waar toegestaan stellen we strenge eisen aan nieuwe ontwikkelingen en/of bedrijven om bij te dragen aan onze doelstellingen op het gebied van energietransitie en klimaatadaptatie. We zetten in op een economie zonder afval, ofwel een circulaire economie. Als gemeente kunnen we eisen stellen aan het gebruik van duurzame materialen. Ook zetten we in op meer hergebruik.

Energietransitie

- **Visie**
Met de toenemende schaarste aan energie en grondstoffen moeten we alle beschikbare bronnen zo goed als mogelijk benutten. Afvalwater zien we daarom steeds minder als afval en meer als bron voor energie en grondstoffen
- **Ambities**
 - We gaan door met het scheiden van waterstromen
 - We zien kansen voor rio- en aquathermie, maar willen eerst praktijkervaring opdoen
 - We passen doelmatig levensduurverlengende maatregelen toe bij onze riolen door deze te herstellen zonder graafwerkzaamheden (relinen).
- **Strategie**
We zijn ons bewust van de impact van de warmtetransitie op de onder- en bovengrondse ruimte. In dit programma houden we rekening met deze ontwikkeling en streven naar werk met werk maken. Daar waar een concentratie is van afvalwaterstromen is er mogelijk potentie om warmte terug te winnen uit het rioolwater (riothermie).

Waar mogelijk hergebruiken/herbestemmen we materialen. De doelstelling volgens de Koepelnota Beheer Openbare Ruimte is om 100% duurzaam in te kopen en daarbij het regionaal inkoopbeleid te volgen en duurzaamheidseisen en verplichtingen op te leggen aan uitvoerende partijen.

- **Maatregelen/procesafspraken energie/circulair**
 - We blijven de pilot aquathermie in Enspijk ondersteunen
 - We passen energiezuinige pompen toe bij de vervangingscyclus gemalen en drukriolering.

Klimaatadaptatie

Ons riviereengebied is extra kwetsbaar voor klimaatverandering door toenemend overstromingsrisico en een dalende bodem. De minimale financiële schade die veroorzaakt wordt door hitte, droogte en wateroverlast in de gemeente West Betuwe is geschat op 647 miljoen euro tot 2050 (bron: klimaatstresstesten). We willen deze schade voorkomen door klimaatadaptieve maatregelen te nemen. Door nu slimme keuzes te maken voorkomen we niet alleen maatschappelijke kosten (financieel, gezondheid en mensenlevens), maar profiteren we ook van allerlei kansen die klimaatadaptatie biedt.

We willen voorop blijven lopen op het gebied van klimaatadaptatie en willen samenwerken met partners in de openbare ruimte voor een doelmatige verwerking van hemelwater en het beperken van de kans op schade. De bovengrondse verwerking van overtollig hemelwater zien we als kans om de leefomgeving te verbeteren en om grondwater mee aan te vullen ter overbrugging van langdurig droge perioden en hiermee ook verzilting tegen te gaan.

- **Visie**

We zorgen voor een adaptief water- en rioleringssysteem. De openbare ruimte benutten we zo goed mogelijk voor de lokale verwerking van hemelwater. Een teveel aan hemelwater zien we niet alleen als bedreiging, maar ook als kans om de leef- en werkomgeving te verbeteren via groenblauwe oplossingen
- **Ambities**
 - We blijven ons inspannen om voor water een klimaatadaptieve gemeente te zijn
 - We benutten de gehele openbare ruimte voor het opvangen van hemelwater, enige hinder vinden we acceptabel
 - We vinden dat alle partners in de openbare ruimte moeten meewerken aan een doelmatige verwerking van hemelwater en het beperken van de kans op waterschade
 - We vinden dat alle partners in de regio moeten meewerken aan een duurzame instandhouding van de grondwatervoorraad en het beperken van de kans op droogteschade

Leidende principes

Om klimaatadaptatie te borgen in de organisatie en samenleving hanteren we de leidende principes uit de Lokale Adaptatiestrategie (LAS) voor een klimaatadaptieve inrichting van de fysieke leefomgeving:

- We denken standaard na hoe we vergroening en ruimte voor waterberging kunnen toepassen bij nieuwe ontwikkelingen of vervanging.
- We stimuleren en ondersteunen inwoners, ondernemers en andere stakeholders met voorlichting en subsidies om hun eigen eigendom klimaatbestendig te maken.
- We gebruiken de natuurlijke momenten om klimaatbestendig te worden, zoals nieuwbouw, renovatie en vervanging. We werken in samenhang met andere opgaven.
- We voorzien elke ontwikkeling van een paragraaf hoe rekening wordt gehouden met de verandering van het klimaat. We monitoren en evalueren onze voortgang en aanpak.
- We wegen de kosten en baten van een klimaatadaptieve inrichting zo goed mogelijk af tegen elkaar en tegen andere opgaven. Waar nodig, investeren we op korte termijn en maken we financiële ruimte voor extra beheer, omdat dit op langere termijn schade en meerkosten scheelt.

Zorgtaak hemelwater

De koers met betrekking tot onze omgang met afvloeiend hemelwater en het voorbereiden op zware buien zetten we voort. We willen met een integrale aanpak binnen de reikwijdte van onze gemeentelijke watertaken ook een bijdrage leveren aan andere opgaven in de leefomgeving, bijvoorbeeld via groenblauwe oplossingen die ook hittestress tegengaan.

- **Strategie hemelwater**
 - We passen in alle gevallen integrale oplossingen toe
 - We verwerken en conserveren hemelwater zoveel als mogelijk lokaal en zuiveren waar nodig
 - We hanteren voor de verwerking van hemelwater de voorkeursvolgorde hergebruiken-vasthouden-bergen-afvoeren

- We richten nieuwe ontwikkelingen waterrobuust en toekomstbestendig in en werken zo nodig samen met buurgemeenten voor zo doelmatige mogelijke oplossingen
- We voeren hemelwater zo veel als mogelijk bovengronds af
- We leggen bij nieuwbouw geen hemelwaterriolering aan, tenzij hier een noodzaak voor is. Bij noodzaak is een infiltratieriool een goed alternatief.

In ons beleid en de communicatie hierover hanteren we begrippen als hinder, ernstige hinder en schade. In tabel 2 laten we zien wat we daaronder verstaan.

Tabel 2: Definities Hinder, ernstige hinder en schade.

Begrip	Kenmerken
Hinder	<p>Hinder heeft de volgende kenmerken:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kortdurende periode van water op straat; • waarbij verkeer nog mogelijk is. <p>In geval van hinder treffen we als gemeente niet direct maatregelen. We doen een beroep op het acceptatievermogen van onze inwoners en aanpassing van hun gedrag.</p>
Ernstige hinder	<p>Ernstige hinder heeft één van de volgende kenmerken:</p> <ul style="list-style-type: none"> • langer durende periodes van water op straat; • verkeer is niet meer overal mogelijk (ondergelopen tunnels, hoge waterstand op straat). <p>In geval van ernstige hinder treffen we als gemeente bij de uitvoering van reconstructiewerken zodanige maatregelen dat de kans op het optreden ervan aanmerkelijk kleiner wordt. We streven hierbij naar 'werk met werk' maken, we nemen geen autonome maatregelen.</p>
Schade	<p>(Water)schade heeft één van de volgende kenmerken:</p> <ul style="list-style-type: none"> • verkeer is in een groot gebied niet meer mogelijk (ondergelopen tunnels, hoge waterstand op straat); • grote economische schade; • gezondheidsschade (ziekten of letsels die direct zijn te relateren aan water op straat); • water in panden met schade tot gevolg. <p>In geval van schade treffen we als gemeente alleen maatregelen indien deze doelmatig en voorhanden zijn en alleen als deze voldoende effectief zijn in verhouding tot de maatschappelijke kosten.</p>

Omgaan met zware buien

Om een klimaatbestendige en waterrobuuste gemeente te worden treffen we maatregelen volgens de LAS van West Betuwe.

- We hanteren de voorkeursvolgorde voor het omgaan met hemelwater (hergebruiken-vasthouden-bergen-afvoeren)
- We accepteren dat er tijdelijk water op straat kan staan (maximaal 2 uur)
- We streven naar een situatie waarbij buien tot aan 70 mm per uur (T=100 in 2050) geen schade aanrichten in panden en wegen begaanbaar blijven
- We koppelen af en laten hemelwater zoveel als mogelijk over het maaiveld afstromen

Verordening afvoer hemel- en grondwater

In 2021 is er een verordening afvoer hemel- en grondwater vastgesteld. Een mooie stap om onze inwoners en ondernemers mee te nemen in waterbewustwording. De VNG noemde ons in 2023 zelfs al voorbeeld voor andere gemeenten.

Met de verordening is geregeld dat het lozen van hemelwater bij nieuwe gebouwen, alleen is toegestaan wanneer er een waterberging op eigen terrein is aangelegd. Regenwater wordt zo voor een groot deel verwerkt op privaat terrein. Dit komt ten goede aan de belastbaarheid van de riolering en het verminderen van droogte. Dit als aanvulling op de regels van het waterschap waarmee er waterberging in de openbare ruimte wordt aangelegd. Tevens geven wij met deze verordening invulling aan de landelijke Maatlat voor een groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving.

Samenwerken met groen

Bij het ingrijpen in de openbare ruimte zijn er volop kansen om samen te werken aan onderwerpen als hittestress, biodiversiteit en klimaatadaptatie. We combineren waar mogelijk klimaatadaptatie (water-

opvang) met biodiversiteit (natuurvriendelijke oevers). Deze ambitie willen we samen met afdeling groen verder uitwerken in beleid. Zo gaan we in het verlengde van de groenblauwe hoofdstructuur vanuit het landschapontwikkelingsplan een water/groenstructuurplan met bijbehorende kaart opstellen.

We stellen een beheerplan op voor wateropvanglocaties, waaronder waterbergingen en wadi's. Wadi's zijn groen, maar hebben een duidelijke waterhuishoudkundige functie.

Water en bodem sturend

We dragen binnen de reikwijdte van onze watertaken bij aan water en bodem sturend. Bijvoorbeeld door te ontharden, hemelwater te infiltreren en de Landelijke maatlat voor klimaat toe te passen. Ook onze kennis op het vlak van droogte gaan we verder uitbouwen door het uitvoeren van een verkennend onderzoek naar de effecten van langdurige droogte op de riolering en waterhuishouding.

- **Maatregelen/procesafspraken hemelwater**
 - We actualiseren ons meetnet riolering en gaan systeemoverzichten stedelijk water (SSW's) opstellen om de hydraulische afvoercapaciteit te toetsen
 - We voeren een verkennend onderzoek uit naar de effecten van langdurige droogte op de riolering en waterhuishouding
 - We voeren om de 6 jaar een stresstest wateroverlast uit
 - Waar nodig en doelmatig bouwen we verbeterd gescheiden riolering om naar gescheiden riolering ter reductie van het aanbod van relatief schoon water op de awzi
 - We gaan door met afkoppelen van verhard oppervlak ter verbetering van de hydraulische afvoercapaciteit, reductie van het transport van schoon water naar de awzi en het streven om schoon water lokaal vast te houden
 - We zetten in op communicatie en educatie
 - We continueren de subsidieregeling water- en klimaatmaatregelen
 - We nemen maatregelen ten behoeve van een klimaatadaptieve inrichting

7. Natuur, cultuur en recreatie

We zetten ons in voor een robuust en aantrekkelijk rivierenlandschap. Dit betekent dat we kiezen voor het behouden, beschermen en versterken van (natte) natuur en het vergroten van de biodiversiteit.

Voor een gebiedsgerichte uitwerking vormen de kernen, het buitengebied en de werklocaties geografisch gezien werkbare eenheden.

Een robuust en aantrekkelijk rivierenlandschap betekent dat we kiezen voor een klimaatbestendig watersysteem met een kwalitatief goede inrichting, beheer en gebruik. We willen geen verslechtering van de waterkwaliteit. In de woon- en werkomgeving is water zichtbaar, bereikbaar en veilig voor bijvoorbeeld vissers en wandelaars.

- **Visie**

Door klimaatverandering neemt de kans toe op een slechte waterkwaliteit, tekort aan oppervlaktewater én overlast en schade door overstroming. Een teveel of tekort aan oppervlaktewater zien we niet alleen als bedreiging, maar ook als kans om via eventueel benodigde verbetermaatregelen de uitstraling van ons prachtige rivierenlandschap verder te verbeteren.
- **Ambities**
 - De inrichting, het beheer en het gebruik van het watersysteem is van goede kwaliteit en klimaatbestendig(er)
 - We accepteren geen verslechtering van de waterkwaliteit
 - In de woon- en werkomgeving is water zichtbaar, bereikbaar en veilig voor bijvoorbeeld vissers en wandelaars
- **Strategie**

Goed watergangenbeheer (baggeren, beschoeiing, duikers, maaien watergangen) is van belang voor het functioneren van de afval-, hemel- en grondwatervoorzieningen in stedelijk gebied. We gaan daarom in de komende planperiode onze duikers inventariseren en onderhouden. Ook gaan we 90 grote duikers inspecteren en houden we budgettair rekening met noodzakelijke reparaties en 20 te vervangen duikers vanaf 2027. Hiervoor stellen we een plan van aanpak op.
- **Maatregelen/procesafspraken met waterschap Rivierenland**

- We investeren samen met het waterschap in de resterende waterplanmaatregelen (50-50%)
- We trekken samen met het waterschap op bij nieuwe maatregelen
- We brengen het areaal en de toestand van de duikers, oevers en andere oppervlaktewatervoorzieningen in beheer bij onze gemeente in beeld en leggen het vast in ons beheersysteem
- We zorgen voor de afronding van de overdracht stedelijk water. Hiermee zit de juiste beheerder op de juiste watergang
- We raden zwemmen in niet aangewezen zwemwateren af. Het waterschap gaat onderzoek doen naar het recreatief gebruik van zandwinplassen

8. Professioneel beheer

Er ligt voor vele miljoenen euro's aan infrastructuur onder en boven de grond. De waarde hiervan en de impact bij falen rechtvaardigt een professionele aanpak. Het is de kunst om een gezonde balans te vinden tussen het zo goed mogelijk uitvoeren van de watertaken, het realiseren van de ambities en een betaalbare riool- en waterzorgheffing.

We blijven doorgaan met het goed beheren en onderhouden van ons water- en rioleringsstelsel en willen verder toegroeien naar datagedreven beheer: we doen minder waar het kan en meer waar het moet. Hierbij houden we oog voor de algemene doelen waarvoor de riolering ooit is aangelegd: volksgezondheid en veiligheid.

- **Visie**
Naarmate we de basis beter op orde hebben kunnen we meer planmatig te werk gaan. Dat maakt de weg vrij voor een kerngerichte aanpak. Op dit schaalniveau kunnen we maatregelen nemen die zowel lokale knelpunten wegnemen als bijdragen aan een waterrobuust systeem.
- **Ambities**
 - We hebben volledig en actueel inzicht in de omvang, kwaliteit en functioneren van ons areaal
 - We hebben betrouwbare informatie om proactief in het watersysteem te kunnen sturen en om de noodzaak en effecten van maatregelen te beoordelen
 - We programmeren integraal en de organisatie is robuust en efficiënt ingericht
 - We trekken samen op voor het realiseren van een groenblauwe structuur en streven naar cohesie in beleidsvorming
- **Strategie**
Verdeling budgetten: In dit programma hebben we budget opgenomen voor onderhoudskosten van wadi's. We hebben ook te maken met onvoorziene onderzoekskosten bij de mogelijke aanwezigheid van archeologische objecten, explosieven, asbest en bodemvervuiling. Deze kosten zijn gemoeid met meerdere beheerdisciplines. Over de verdeelsleutel hiervan willen we de komende planperiode afspraken gaan maken.

Goed watergangenbeheer (baggeren, beschoeiing, duikers, maaien watergangen) is van belang voor het functioneren van de afval-, hemel- en grondwatervoorzieningen in stedelijk gebied. Ook dragen schone wegen (vegen en onkruidbestrijding van verhardingen, blad verwijderen) bij aan een goede doorstroming van onze riolen. Een deel van deze kosten mogen daarom toegerekend worden aan het WRP. Het andere deel wordt uit de algemene middelen gefinancierd.

Bijdragen aan de groenstructuur: We brengen vanuit stedelijk water onze kennis in bij het opstellen van een groenstructuurvisie bomen. Zo willen we zo min mogelijk bomen in de nabijheid van riolering om de kans op wortelingroei te beperken. Maar we beseffen ons ook dat dit niet altijd haalbaar is. Bomen zijn immers ook nodig voor de gewenste schaduwwerking tegen hittestress, opvangen van fijnstof en de beleving van de openbare ruimte. Waar nodig brengen we wortelschermen aan of relinen we de riolering in plaats van vervangen om zo bomen te sparen.

Wijk-/kerngericht werken: Om wijkgericht te kunnen werken is het nodig om van elkaar te weten waar we mee bezig zijn. Deze informatie leggen we over elkaar om te komen tot een integrale programmering. Waar nodig rekken we de levensduur via reparaties op om werkzaamheden met elkaar te kunnen combineren. De informatie voor een integrale programmering hebben we binnen onze gemeente al voor handen, maar het ontbreekt nog vaak aan inzicht in de programmering bij derden zoals nutspar-tijen. Mogelijk kunnen hier in het regio-arrangement afspraken over worden gemaakt. We houden de nodige flexibiliteit in onze planning om, indien wenselijk of noodzakelijk, te kunnen schuiven. Door wijkgericht te werken groeien we toe naar een differentiatie in beheer- en onderhoud en bijbehorende

budgetten. Als bouwsteen voor een mogelijk op te stellen integraal beheerplan openbare ruimte gaan we de komende planperiode aan de slag met een beheerstrategie riolering.

- **Overige strategieën en procesafspraken**
 - We brengen overstortkleppen en afsluiters volledig in beeld en controleren deze 1x per 2 jaar.
 - We passen gedifferentieerd en risicogestuurd beheer toe voor een zo doelmatig mogelijk beheer.
 - We behouden de best werkbaar beheersystemen voor het eigen areaal en koppelen waar nodig en mogelijk
 - We houden onze huidige meet- en monitoringssystemen in stand en breiden deze uit met overstortmetingen.
 - We dragen vanuit stedelijk water bij aan een versterking van de regie op de inrichting van de ondergrond.
 - We maken afspraken over het intern verdelen van bijkomende kosten bij benodigde onderzoeken naar aanwezigheid van archeologische objecten, explosieven, asbest en bodemvervuiling.
 - We communiceren over een juist gebruik van de riolering en werken hiervoor ook samen met de Omgevingsdienst.
 - We continueren onze deelname aan de regionale samenwerking om kennis en ervaring uit te wisselen

- **Maatregelen professioneel beheer**
 - We brengen de basis van ons te beheren areaal verder op orde en houden het op orde
 - We reinigen en inspecteren en onderhouden planmatig het riolerings- en watersysteem
 - Indien dit wordt opgesteld dragen we vanuit water en riolering bij aan het opstellen van integrale kerngerichte beheerplannen openbare ruimte
 - We voeren slim en doelmatig ons beheer en onderhoud uit

9. Uitvoeringsprogramma

In het uitvoeringsprogramma staan de activiteiten die we deze planperiode gaan uitvoeren om invulling te geven aan de zorgplichten, doelen en ambities uit dit WRP. De activiteiten zijn onderverdeeld in de categorieën planvorming en onderzoek, onderhoud, uitvoeringsmaatregelen en facilitair/overig.

9.1 Planvorming en onderzoek

Planvorming is onmisbaar voor doelmatig water- en rioolbeheer. Om inzicht te behouden en verkrijgen in de toestand en het functioneren van het rioleringsysteem is onderzoek noodzakelijk. De komende planperiode hebben we de volgende plannen en onderzoeken voorzien:

Tabel 3: Overzicht planvorming en onderzoek. Vermelde bedragen zijn op prijspeil 2024.

Activiteit	2025	2026	2027	2028	2029
Opstellen SSW		€79.000	€79.000		
Opstellen WRP				€75.000	
Doorrekenen WRP				€2.500	€2.500
Externe adviesdiensten projecten water en riolering	€182.000	€182.000	€182.000	€182.000	€182.000
Beleids- en beheerplan waterbergingsystemen	€10.000				
Actualiseren grondwatermeetnet		€20.000			
Opstellen rioolbeheerplannen	€20.000	€20.000	€20.000	€ 20.000	€20.000
Regionale samenwerking	€65.000	€65.000	€65.000	€65.000	€65.000
Inspectiemaatregelenplan	€16.000	€16.000	€16.000	€16.000	€16.000
Klimaatadaptatieplannen	€ 70.000				
Klimaatadaptatie- onderzoeken, programma's en acties	€75.000	€75.000	€75.000	€75.000	€75.000

Opstellen integraal kerngerichte beheerplannen	€10.000				
Beheerplan duikers	€25.000				
Rondpompen rioolwater diverse locaties	€45.000	€45.000			
Onderzoeken diversen	€30.000	€30.000	€30.000	€30.000	€30.000
Juridische onderzoeken	€10.000	€10.000	€10.000	€10.000	€10.000
Afkooponderzoek energiekosten IBA/drukriolering			€20.000		
Onderzoeken hemelwater op mechanische riolering	€30.000				
Inventarisatie duikers	€60.000				
Inspectie grote duikers	€100.000				
TOTAAL	€748.000	€542.000	€497.000	€475.500	€400.500

9.2 Beheer en onderhoud

Onderhoud is nodig om het water- en rioleringsstelsel in stand houden en goed laten functioneren. Waarbij risico's optimaal worden vermeden. De activiteiten bestaan uit inspecties, reinigen, regulier onderhoud en (reactieve) reparaties. De onderhoudskosten maken een significant deel uit van de totale exploitatie van de gemeente West Betuwe. Deze kosten bestaan grotendeels uit het jaarlijks onderhoud van (druk)rioleringen, gemalen en randvoorzieningen, IBAs en wateropvangsystemen.

Tabel 4: Overzicht beheer en onderhoud. Vermelde bedragen zijn op prijspeil 2024.

Activiteit	2025	2026	2027	2028	2029
Vrijvervalriolering	€880.000	€880.000	€750.000	€750.000	€750.000
Grondwatermeetnet	€35.000	€35.000	€35.000	€35.000	€35.000
Meetnet riooloverstorten	€55.000	€55.000	€55.000	€55.000	€55.000
Afvalwaterakkoord stroomkosten	€2.000	€2.000	€2.000	€2.000	€2.000
Afvalwaterakkoord jaarlijks onderhoud RWZI Geldermalsen BBB	€17.000	€17.000	€17.000	€17.000	€17.000
Mechanische installaties	€600.000	€500.000	€500.000	€500.000	€500.000
IBA's (inclusief bijdrage van 60k van het waterschap)	€220.000	€220.000	€220.000	€220.000	€220.000
IBA-stroomkostenvergoeding	€35.000	€35.000	€35.000	€35.000	€35.000
Onderhoudslasten drukriolering	€5.000	€5.000	€5.000	€5.000	€5.000
Wateropvangsystemen	€15.000	€50.000	€50.000	€50.000	€50.000
Onderhoud duikers			€524.000		
TOTAAL	€1.804.000	€1.739.000	€2.263.000	€1.739.000	€1.739.000

9.3 Uitvoeringsmaatregelen

Maatregelen zijn afgestemd op het in stand houden en optimaliseren van het functioneren van het riool- en watersysteem. De kosten voor onze vervangingsopgave zijn op basis van praktijkervaring en vervangingscapaciteit (uitvoering) gemiddeld om tot een stabiel investeringsvolume te komen. In de planperiode hebben we onderstaande maatregelen voorzien:

Tabel 5: Overzicht vervangings- en verbetermaatregelen. Vermelde bedragen zijn op prijspeil 2024.

Activiteit	2025	2026	2027	2028	2029
Rioleringsmaatregelen	€7.289.536	€7.148.953	€4.977.073	€4.852.500	€4.235.596
Incidentele maatregelen (geen investeringen)	€40.000	€5.000	€5.000	€5.000	€5.000

Integrale projecten klimaat-adaptief	€320.000	€320.000	€820.000	€820.000	€820.000
Projecten met het waterschap	€255.000	€195.000	€195.000	€195.000	€195.000
Watersysteemmaatregelen	€300.000	€125.000	€250.000	€200.000	€200.000
Onvoorzien projectkosten onderzoek en maatregelen	€50.000	€50.000	€50.000	€50.000	€50.000
Uitbreidingen (GreX)	€3.450.100	€2.982.100	€1.484.100	€3.195.200	€1.434.100
TOTAAL	€11.704.636	€10.826.053	€7.781.173	€9.317.700	€6.939.696

9.4 Facilitair/overig en deekosten

Om het stedelijke watersysteem goed te beheren, worden ondersteunende activiteiten verricht en diensten afgenomen. Deze worden gegroepeerd onder 'Facilitair/overig'.

Toerekening deekosten

Goed watergangenbeheer (baggeren, beschoeiing, duikers, maaien watergangen) is van belang voor het functioneren van de afval-, hemel- en grondwatervoorzieningen in stedelijk gebied. Ook dragen schone wegen (vegen en onkruidbestrijding van verhardingen, blad verwijderen) bij aan betere doorstroming in onze riolen. Een deel van deze kosten mogen daarom toegerekend worden aan het WRP:

- **Onderhoud watergangen (10%)** Het maaien en het op orde houden van het stroomprofiel draagt bij aan het behoud van bergings- en afvoercapaciteit van de watergangen (zorgtaak hemelwater).
- **Duikers onderhoud bij baggeren (100%)** Het onderhouden van duikers draagt bij aan het behoud van bergings- en afvoercapaciteit van de watergangen (zorgtaak hemelwater).
- **Baggeren (watergangen) & Beschoeiingen (watergangen) (75%)** Het baggeren en in stand houden van beschoeiingen draagt bij aan het behoud van bergings- en afvoercapaciteit van de watergangen (zorgtaak hemelwater).
- **Vegen verhardingen en blad verwijderen + bladkorven (60%)** Het vegen van de straten voorkomt zand- en vuilinspoeling in de kolken en het riool. Dit draagt bij aan een goede werking van deze voorzieningen (zorgtaak hemelwater) en voorkomt verhoogde onderhoudskosten als gevolg van verstoppingen in het riool (zorgtaak hemelwater en zorgtaak stedelijk afvalwater).
- **Verhardingen onkruidbestrijding (50%)**
Onkruid verwijderen voorkomt verstoppingen in het riool (zorgtaak hemelwater en zorgtaak stedelijk afvalwater).

Tabel 6: Overzicht facilitair. Vermelde bedragen zijn op prijspeil 2024.

Activiteit	2025	2026	2027	2028	2029
Lesprogramma's basisscholen	€ 51.000	€ 51.000	€ 51.000	€ 51.000	€ 51.000
Communicatie water/riolering	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000	€ 10.000
Perceptiekosten	€65.000	€ 65.000	€ 65.000	€ 65.000	€ 65.000
Electra, belasting, water, verzekering, telefoon, verontreinigingsheffing RWS	€450.000	€450.000	€450.000	€450.000	€450.000
Hosting, service, abonnementen, cursussen	€75.000	€75.000	€75.000	€75.000	€75.000
Telemetriekosten Netwerk Waterketen regio Rivierenland	€22.000	€22.000	€22.000	€22.000	€22.000
Afkoppelen en subsidie water- en klimaatmaatregelen	€50.000	€50.000	€50.000	€50.000	€50.000
Toegankelijkheid stresstesten		€10.000			
TOTAAL	€723.000	€733.000	€723.000	€723.000	€723.000

Tabel 7: Overzicht deekosten. Vermelde bedragen zijn op prijspeil 2024.

Activiteit	2025	2026	2027	2028	2029
Onderhoud watergangen	€43.006	€43.000	€43.000	€43.000	€43.000
Baggeren	€271.148	€271.100	€271.100	€271.100	€271.100
Duikeronderhoud bij baggeren	€17.000	€17.000	€17.000	€17.000	€17.000

Beschoeiingen	€63.750	€63.800	€63.800	€63.800	€63.800
Vegen verhardingen	€183.600	€183.600	€183.600	€183.600	€183.600
Blad verwijderen + bladkorven	€50.400	€50.400	€50.400	€50.400	€50.400
Verhardingen onkruidbestrijding	€210.000	€210.000	€210.000	€210.000	€210.000
TOTAAL	€838.904	€838.904	€838.904	€838.904	€838.904

10. Middelen

De vervangingswaarde van het stedelijk watersysteem in de gemeente West Betuwe bedraagt ca. € 435 miljoen. Voor het beheer van dit systeem zijn goede mensen en financiële middelen nodig. In de aankomende planperiode hebben we hier gemiddeld € 11,7 miljoen per jaar aan opbrengsten voor nodig. Geld dat inwoners en ondernemers via de riool- en waterzorgheffing bijeenbrengen.

In dit hoofdstuk gaan we in op de benodigde personele en financiële middelen om invulling te geven aan goed en doelmatig rioleringsbeheer in gemeente West Betuwe.

10.1 Personele middelen

Om onze ambities te realiseren beschikken we over de volgende personele middelen:

Tabel 8: Personele middelen in FTE

	FTE
Realisatie	5,40
Beheer en beleid	7,57
Lokale Adaptatiestrategie (LAS)	0,50
Buitendienst	0,25
TOTAAL	13,72

Om te blijven voldoen aan onze opgave in relatie tot klimaatverandering, is capaciteitsuitbreiding nodig. In dit programma hebben we hierin met 0,5 FTE (LAS) extra voorzien.

Tabel 9: Overzicht loonkosten en overhead. Vermelde bedragen zijn op prijspeil 2024.

Activiteit	2025	2026	2027	2028	2029
Loonkosten	€1.099.900	€1.099.900	€1.099.900	€1.099.900	€1.099.900
0,5 FTE LAS		€48.000	€48.000	€48.000	€48.000
Handhaving verordening	€10.000	€10.000	€10.000	€10.000	€10.000
Overhead inclusief werk- plaats/tractie	€1.102.500	€1.148.700	€1.148.700	€1.148.700	€1.148.700
TOTAAL	€2.212.400	€2.306.600	€2.306.600	€2.306.600	€2.306.600

10.2 Financiële middelen

Het kostendekkingsplan maakt onderscheid in exploitatiekosten en investeringsuitgaven met betrekking tot de gemeentelijke watertaken.

Bij de **exploitatiekosten** gaat het om jaarlijkse uitgaven voor beheer- en onderhoudsactiviteiten, die nodig zijn voor een goed en doelmatig riool- en waterbeheer. De kosten van deze uitgaven worden toegeschreven aan het boekjaar waarin deze worden uitgegeven. De kosten voor beheer en onderhoud worden jaarlijks hoger door algemene prijsstijgingen, stijgingen van de lonen en vergroting van het areaal. Door efficiënter te werken kan de noodzakelijke prijsstijging zoveel als mogelijk worden beperkt.

Investeringsuitgaven bestaan uit vervangingsinvesteringen (bijvoorbeeld rioolvervanging) en verbeteringsinvesteringen (bijvoorbeeld buisvergroting, afkoppelmaatregelen, waterbergingsopgaven of klimaatmaatregelen). Investeringsuitgaven zijn uitgaven voor zaken die meerdere jaren meegaan en worden gekapitaliseerd. De jaarlijkse kosten, die daaruit voortkomen, -de kapitaallasten- bestaan uit rente en afschrijvingen.

10.3 Uitgangspunten

Om tot een kostendekkend tarief te komen hebben is een financiële doorrekening van de riool- en waterzorgheffing over 60 jaar gemaakt. Hierbij zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

Riool- en waterzorgheffing

- De riool- en waterzorgheffing per (equivalente) heffingseenheid bedraagt in 2024 € 443,00.
- De riool- en waterzorgheffing mag op begrotingsbasis maximaal kostendekkend zijn: de geraamde opbrengsten mogen de geraamde lasten niet overstijgen (Gemeentewet artikel 229b).
- Reserveren voor tariefsegalisatie en/of toekomstige vervangingsinvesteringen – door dotaties aan de voorziening(en) – is toegestaan.
- Reserveren enkel voor uitbreiding van het voorzieningenniveau is niet toegestaan.
- De opbrengsten van de riool- en waterzorgheffing mogen niet voor andere doeleinden dan voor het gemeentelijk rioolstelsel (inclusief grond- en hemelwatervoorzieningen) worden aangewend ofwel hebben een relatie met de verbrede watertaken.
- Kwijtschelding van de riool- en waterzorgheffing (minimabeleid) komt voor rekening van het heffingstarief. In 2025 bedraagt de verwachte kwijtschelding € 293.940. Dit wordt structureel als procentuele verlaging (2,77%) van de heffingsinkomsten in het kostendekkingsplan verwerkt.

Rente & inflatie

- De rente op nieuwe investeringen en boekwaarden bedraagt 2,5%.
- Er vindt geen toerekening van rente plaats op positieve saldi van reserves en/of voorzieningen.
- Er vindt geen indexatie plaats van de uitgaven (als gevolg van inflatie). Indexering vindt jaarlijks achteraf plaats om een kostendekkend tarief te houden.

BTW

- In het kader van de Wet op het BTW-compensatiefonds belasten we jaarlijks een percentage van 21% aan BTW door aan de riool- en waterzorgheffing (ten gunste van de algemene middelen), op basis van het gemiddelde aan directe exploitatiekosten en investeringen per jaarschijf (€ 1.950.000,- per jaar gedurende de planperiode 2025-2029).

Voorzieningen

- Het saldo van de Voorziening Riolering (BBV 44.2) bedraagt per 1 januari 2024: €2.549.926,-.
- Het saldo van de Voorziening Riolering (BBV 44.2) mag gedurende de gehele beschouwde periode (60 jaar) niet negatief zijn.
- Er is geen maximum gesteld aan het saldo gedurende de beschouwde periode in de Voorziening Riolering (BBV 44.2).

Heffingseenheden

- Het aantal (equivalente) heffingseenheden bedraagt per 1 januari 2024: 22.466.
- Het aantal (equivalente) heffingseenheden stijgt tot en met het jaar 2035 met 200 heffingseenheden per jaar. Dit komt neer op een totale stijging naar een totaal aan equivalente heffingseenheden van 24.866 in 2036.

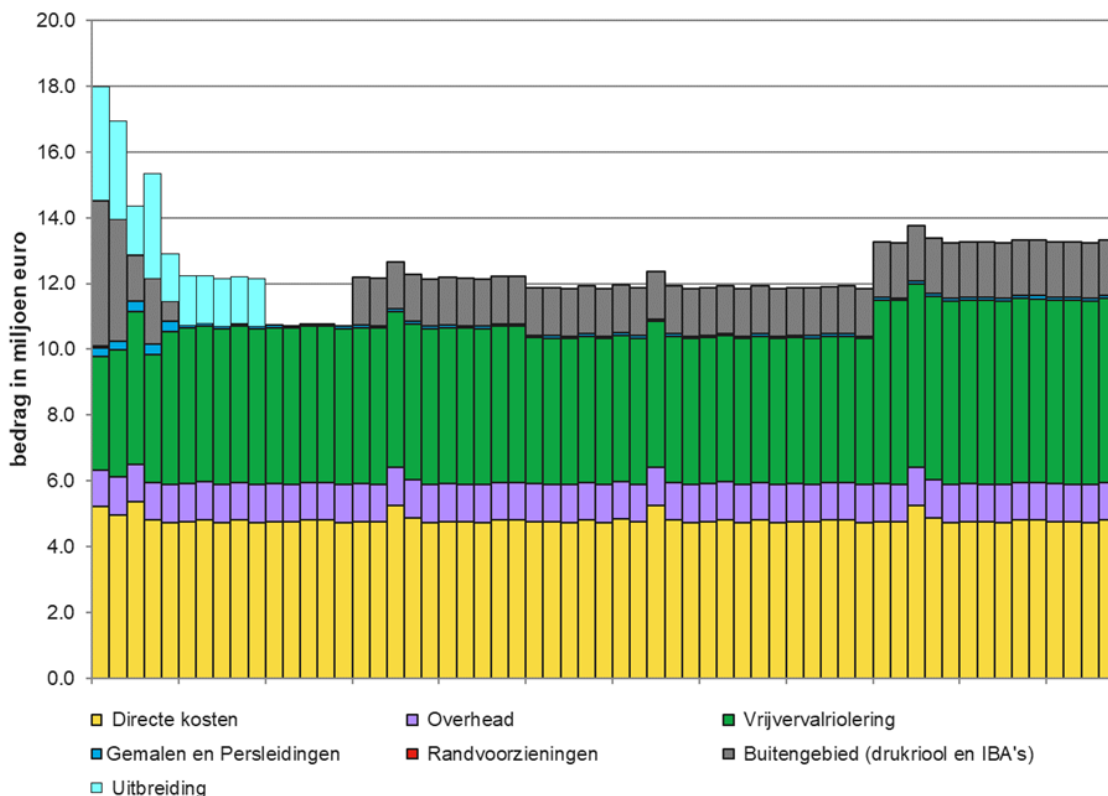
Investeringen

- De investeringslijn is gebaseerd op bedragen zoals door de gemeente aangeleverd en op bedragen zoals berekend door middel van kostenkengetallen uit de Kennisbank Stedelijk Water.
 - o Voor de planperiode zijn projectbudgetten meegenomen
 - o Daarnaast zijn investeringsbudgetten over de gehele doorgerekende periode van 60 jaar meegenomen die gebaseerd zijn op de kentallen van de Kennisbank Stedelijk Water. Voor vrijvervalriolering zijn deze investeringen vanaf 2030 over blokken van 20 jaar gemiddeld.
- Voor het elektromechanische gedeelte van rioolgemalen zijn deze investeringen vanaf 2027 over blokken van 15 jaar gemiddeld.
- Voor drukriolering zijn deze investeringen vanaf 2024 over de resterende periode gemiddeld.
- Voor IBA's zijn deze investeringen vanaf 2040 over blokken van 15 jaar gemiddeld.
- We activeren alle investeringen en hanteren hierbij de volgende afschrijvingstermijnen:
 - o De afschrijvingstermijn op investeringen in vrijvervalrioleringen, persleidingen, druk- en vacuüm-rioolleidingen en in de bouwkundige delen van gemalen, pompunits en randvoorzieningen bedraagt 60 jaar
 - o De afschrijvingstermijn op investeringen in de elektro-/mechanische delen van gemalen, IBA's, pompunits en randvoorzieningen bedraagt 15 jaar.

De afschrijving vindt lineair plaats, startend aan het begin van het jaar volgende op het jaar van de investering. Rentetoerekening start dan eveneens.

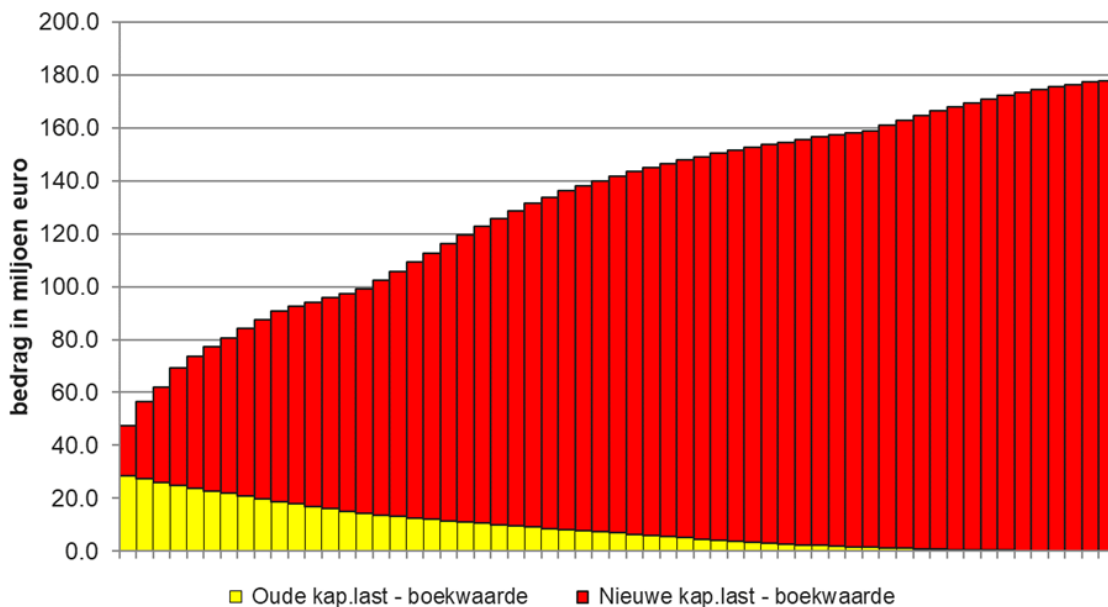
10.4 Kostendeckingsplan

De hiervoor beschreven kosten en uitgangspunten leiden tot een verwacht uitgavenpatroon voor de gemeente West Betuwe in de periode 2025 t/m 2083 (zie figuur 2).

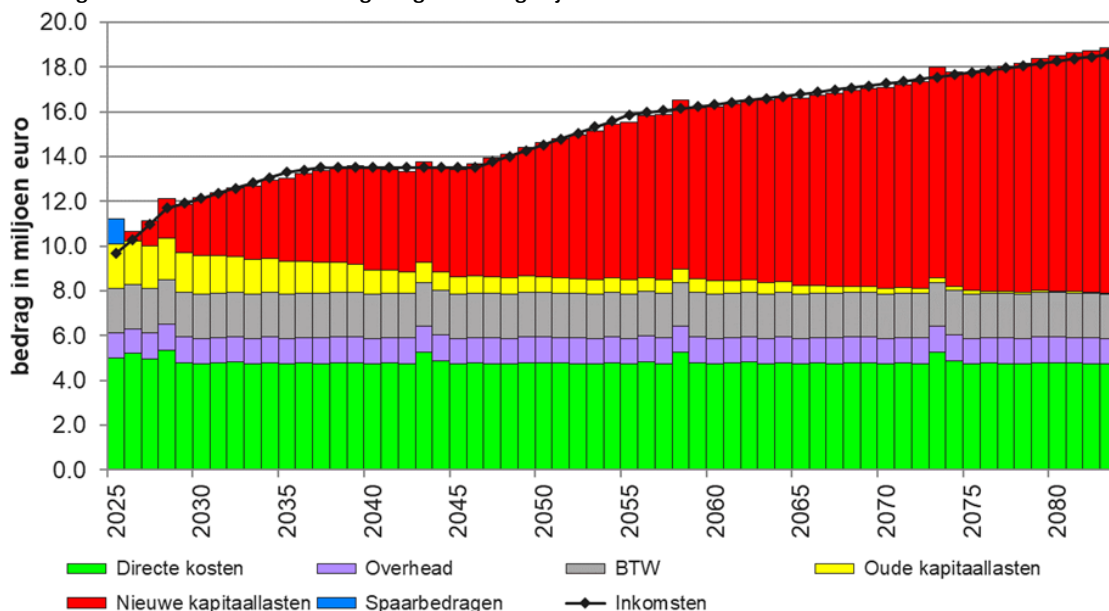
Figuur 2: Verwacht uitgavenpatroon gemeente West Betuwe, 2025 t/m 2083. Bedragen op prijspeil 2024.

Investerings onttrekken we uit de voorziening totdat de stand van de voorziening dit niet meer toelaat. Daarna activeren we de investeringen. Dit leidt tot een olopende boekwaarde en hieruit volgen kapitaalasten (rente- en afschrijvingslasten). Het verloop van de boekwaarde is weergegeven in Figuur 3.

Figuur 3: Verwacht boekwaardenverloop gemeente West Betuwe, 2025 t/m 2083. Bedragen op prijspeil 2024.

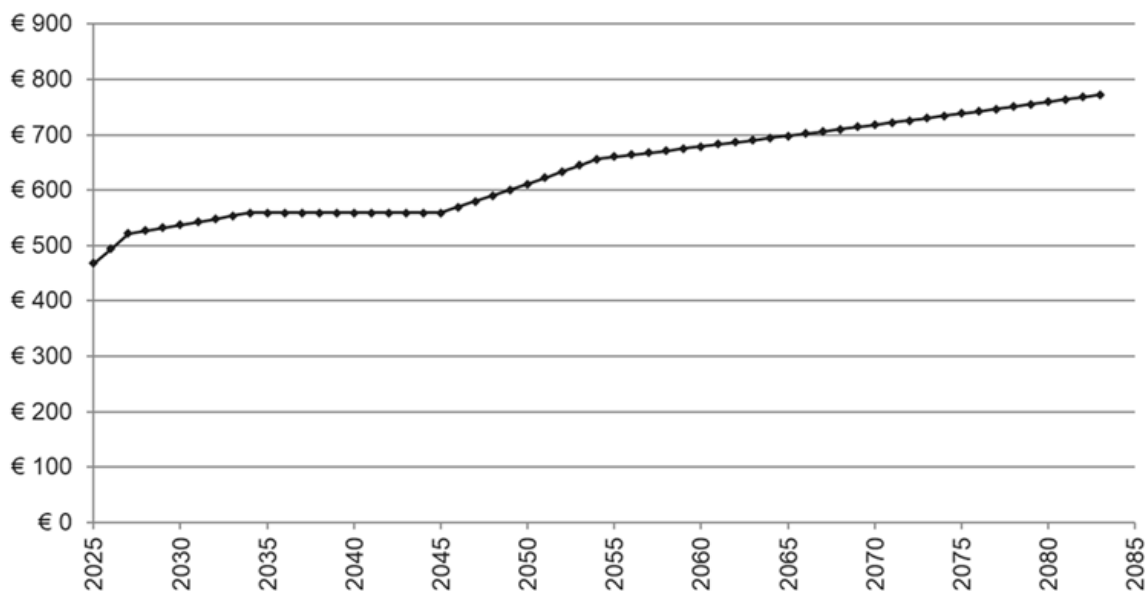
Het uitgavenpatroon in Figuur 2, in combinatie met het boekwaardeverloop in Figuur 3 leidt tot het lastenpatroon zoals weergegeven in Figuur 4. Hierin zijn ook de benodigde totale baten weergegeven; deze volgen de lastenontwikkeling zo goed mogelijk.

Figuur 4: Verwacht lasten- en batenverloop gemeente West Betuwe, 2025 t/m 2083. Bedragen op prijspeil 2024.

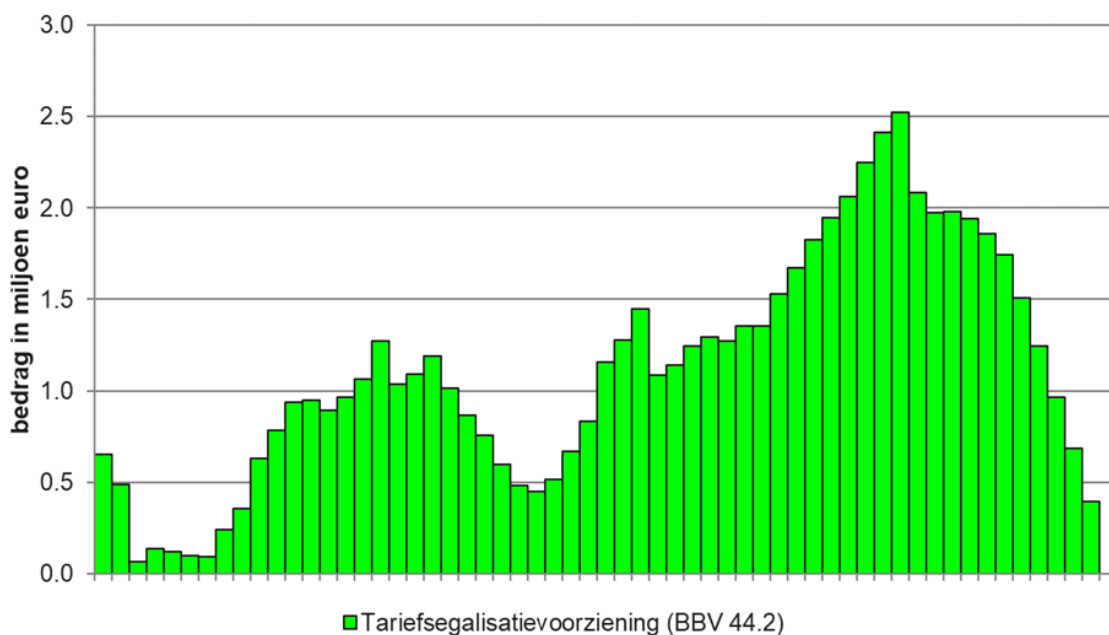
De benodigde inkomsten uit de riool- en waterzorgheffing zijn in Figuur 5 vertaald naar het benodigde tarief. Hierbij gaat het om het tarief voor woningen met een waterverbruik van 0 tot en met 500 m³ per jaar. De eerste twee jaren stijgt het tarief met 5.60% jaarlijks, de 7 daar op volgende jaren stijgt het tarief met jaarlijks 1.00%. Hierna blijft het tarief 11 jaar gelijk, en daarna stijgt het tarief van 2045 tot 2053 met 1.80% per jaar, en de resterende jaren stijgt het tarief met 0.56% jaarlijks.

Rioolheffing

Figuur 5: Verwacht verloop riool- en waterzorgheffing (tarief bij waterverbruik 0 t/m 500 m³ per jaar) gemeente West Betuwe, 2025 t/m 2083. Bedragen op prijspeil 2024.

In Figuur 6 is het verloop van de egalisatievoorziening weergegeven:

Figuur 6: Saldo egalisatievoorziening per 31/12 gemeente West Betuwe. Bedragen op prijspeil 2024.

Riool- en waterzorgheffing en risico's

Bij de interpretatie van de resultaten in dit hoofdstuk dient rekening te worden gehouden met de (actuele) onzekerheden die de riool- en waterzorgheffing zullen beïnvloeden, zoals kostenontwikkelingen van (bouw)materialen, energiekosten, rentestijgingen en toenemende opgaven rondom klimaatadaptatie.

Om een kostendekkende riool- en waterzorgheffing te behouden, dient deze telkens te worden geïndexeerd op basis van de optredende inflatie. Jaarlijks wordt, bij het vaststellen van de nieuwe program-mabegroting, het te hanteren indexatiepercentage bepaald. Naast deze indexatie moet tenminste de beleidsmatige verhoging behouden blijven voor een riool- en waterzorgheffing die aansluit bij dit plan. Wanneer het werkelijk aantal heffingseenheden achterblijft, zal het tarief naar rato daarvan extra verhoogd moeten worden, boven op de indexatie en beleidsmatige verhoging.

Aldus besloten in de openbare vergadering van 23 april 2024, 2024-044,

*de griffier,
Fatih Özdere*

*de voorzitter,
Servaas Stoop*

Bijlage A Begrippenlijst

Afkortingen

Awzi	Afvalwaterzuiveringsinrichting
Bbl	Besluit bouwwerken leefomgeving (voorheen Bouwbesluit)
BBV	Bergbezinkvoorziening
CPO	Collectief Particulier Opdrachtgeverschap
GWSW	Gegevenswoordenboek Stedelijk Water
IBA	Individuele Behandeling van Afvalwater
KAR	Klimaatadaptief Rivierenland
KRW	Kaderichtlijn Water
LAS	Lokale Adaptatiestrategie
NWvR	Netwerk Waterketen regio Rivierenland
RAS	Regionale Adaptatie Strategie
SSW	Systeemoverzicht Stedelijk Water
STOWA	Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer
WKR	Water Klimaat Rivierenland
WRP	Water- en Rioleringsprogramma

Termen en definities stedelijk afvalwater en hemelwater

Term	Definitie
Afkoppelen	Het actief scheiden van vuilwater en regenwater met als doel om het regenwater niet meer naar de AWZI te transporteren.
Afvalwater	Alle water waarvan de houder zich met het oog op de verwijdering daarvan ontdoet, voornemens is zich te ontdoen of zich moet ontdoen (opmerking: hieronder wordt dus ook afvloeiend regenwater begrepen).
Areaal	Voorzieningen die worden beheerd zoals verschillende soorten riolen, minizuiveringen (IBA's), wateropvangsystemen zoals een wadi of waterberging. Ook duikers die bijdragen aan een goede waterhuishouding vallen hieronder.
Aquathermie	Warmte gewonnen uit (oppervlakte)water of proceswater.
Beheer	Zie rioleringsbeheer.
Beoordelen	Het toetsen van een parameter aan de bijbehorende maatstaf en het geven van een oordeel over de uitkomsten van de toetsing.
Bergbezinkvoorziening	Reservoir voor de tijdelijke opslag van afvalwater waarin tevens slibafzetting plaatsvindt met een voorziening om het slib te kunnen verwijderen en waaruit overstortingen kunnen plaatsvinden.
Berging	De inhoud van de riolering uitgedrukt in m ³ of mm.
Controleren	Controle, toezicht houden op (bijvoorbeeld op de naleving van voorschriften, op het beheer van een zaak, op de werking van een machine.
Doelmatig	Maatregelen zijn effectief en efficiënt. Met de maatregelen worden problemen voorkomen of aanzienlijk beperkt of opgelost. De kosten van de maatregelen staan in verhouding tot de effecten.
Duurzaam	Hiermee bedoelen we energie- en grondstoffenzuinig en toekomstbestendig, waarbij we de hele levenscyclus in beschouwing nemen.
Externe overstort	Rioolput voorzien van een overstortdrempel die loost buiten het in beschouwing genomen rioolstelsel, meestal op oppervlaktewater.
Gemengd rioolstelsel	Rioolstelsel, waarbij afvalwater inclusief ingezamelde neerslag door een leidingstelsel wordt getransporteerd.
Gescheiden riolering	Rioolstelsel, waarbij er een separate rioolbuis voor afvalwater exclusief neerslag is, en een separate rioolbuis voor neerslag.
Groenblauwe oplossingen	Maatregelen waarin vegetatie (groen) en water (blauw) beiden worden toegepast.
Hydraulisch	Waarbij van de leer van de praktische toepassing van waterbeweging gebruik wordt gemaakt.
Hydraulische berekening	Het door rekenen bepalen van het hydraulisch functioneren van een rioolstelsel.

Infiltratieriool	Rioolbuis die ontworpen en aangelegd is om hemelwater in de bodem te brengen, waarna het in de bodem kan infiltreren.
Influentleiding	De leiding waarmee de zuivering het influent ontvangt.
Inspectie	Het waarnemen, herkennen en beschrijven van de toestand.
Maatstaf	Grenswaarde (getalsmatig) op basis waarvan geconcludeerd wordt of aan een functionele eis wordt voldaan.
Onderhoud	Herstel van het oorspronkelijke functioneren, waarbij de toestand van objecten ongewijzigd wordt gehandhaafd.
Onderzoek	Het verzamelen, ordenen, analyseren en verwerken van gegevens, zodanig dat informatie kan worden afgeleid over de toestand en het functioneren van de buitenriolering.
Overstorting	De lozing van afvalwater via een overstortdrempel naar oppervlaktewater.
Randvoorziening	Vloeistofdichte voorziening als onderdeel van het rioolstelsel die als doel heeft de lozing van vuil uit het rioolstelsel op oppervlaktewater te verminderen.
Redelijkerwijs	De betekenis hiervan wegen we per situatie af op basis van kosten-baten, inpasbaarheid en maatschappelijke overlast.
Relinen	Toepassen van doelmatig levensduurverlengde maatregelen bij riolen door deze te herstellen zonder graafwerkzaamheden.
Renovatie	Herstel van het oorspronkelijke functioneren, waarbij een ingrijpende toestandwijziging wordt doorgevoerd; evenaren technische staat van nieuwaanleg.
Reparatie	Herstel van het oorspronkelijke functioneren, waarbij een beperkte toestandwijziging wordt doorgevoerd.
Riolering	Het samenstel van riolen, rioolputten en bijbehorende voorzieningen voor de inzameling en het transport van afvalwater.
Rioleringsbeheer	Zorg voor het functioneren van de buitenriolering.
Riool	Samenstel van buizen tussen twee putten bestemd voor de inzameling en/of het transport van afvalwater.
Rioolput	Constructie toegang gevend tot het rioolstelsel (te herkennen aan gietijzeren deksels in de weg).
Riothermie	Warmte gewonnen uit de warmte van rioolwater in het rioolstelsel of de influentleiding op de zuivering.
Verbeterd gescheiden riolering	Gescheiden rioolstelsel met voorzieningen waardoor de neerslag slechts bij wat grotere regenbuien naar oppervlaktewater wordt afgevoerd. Het meest vervuilde deel van de neerslag wordt 'geborgen' in de riolering en naar de zuivering afgevoerd.
Verbeteren	Het aanpassen van het oorspronkelijke functioneren.
Vervangen	Herstel van het oorspronkelijke functioneren, waarbij het bestaande object wordt verwijderd en een nieuw gelijkwaardig object wordt teruggeplaatst.
Vrijerval riolering	Riool waardoor afvalwater door middel van de zwaartekracht wordt getransporteerd .
Wadi	Systeem voor hemelwater berging en afvoer door infiltratie en/of drainage.
Waterkwaliteitsdoelstelling	Doelstelling voor de kwaliteit van een oppervlaktewater nodig om dat water een bepaalde functie te kunnen laten vervullen.
Water op straat	Het optreden van waterstanden boven maaiveldniveau.
Wateroverlast	Het optreden van waterstanden boven maaiveldniveau waarbij hinder of schade wordt ondervonden.
Wortelingroei	De wortels van bomen of planten, die door voegen, scheuren of via gebouw- of kolkaansluitingen het riool zijn ingegroeid.

Term	Definitie
Drainage	De afvoer van water over en door de grond en door het waterlopenstelsel.

Grondwater	Water beneden het grondoppervlak, meestal beperkt tot het water beneden de Grondwaterspiegel.
Grondwateronderlast	Problemen die zich voordoen als gevolg van lage grondwaterstanden. Bijvoorbeeld aantasting van houten funderingen als gevolg van droogstand.
Grondwateroverlast	Wateroverlast door hoge grondwaterstanden. Bijvoorbeeld plasvorming op binnenterreinen of vocht in kruipruimten.
Infiltratie	Intrede van water in de bodem, sponswerking van de bodem.
Kruipruimte	Ruimte onder de beganegrondvloer in gebruik voor het bereiken van leidingen voor inspectie, onderhoud of reparatie, en voor ventilatie van de vloer en eventuele houten constructiedelen onder de woning.
Peilbuis	Een buis of soortgelijke constructie met een kleine diameter waarin een grondwaterstand c.q. stijghoogte kan worden gemeten.
Stijghoogte	Hoogte boven een referentievlak tot waar het water in een peilbuis stijgt. Deze stijghoogte is afhankelijk van de druk van het grondwater ter plaatse van de opening onder in de peilbuis.
Wadi	Voorziening voor de opvang, berging en afvoer van neerslag. In een komvormige greppel kan het regenwater infiltreren. Vervolgens kan infiltratie naar het grondwater plaatsvinden of afvoer via een drain.

Bijlage B Evaluatie

Fusie: van drie naar één gemeente

Harmonisatieslag: Na de fusie van gemeenten Geldermalsen, Neerijnen en Lingewaal in 2019 is het water- en rioleringsbeleid van de drie gemeenten samengevoegd. Dit betekende dat de focus in het de afgelopen planperiode vooral lag op het harmoniseren van het beleid. Zodat de visie en ambities, maar ook de middelen om deze waar te maken, op een lijn liggen. Ook is er een grote harmonisatieslag gemaakt voor het gehele areaalbeheer als vrijvervalriolering, drukriolering, gemalen, IBA's, duikers, watergangen. Deze harmonisatieslag zal nog in de nieuwe planperiode doorlopen. Door deze harmonisatieslag zal eveneens het gegevensbeheer een verbeteringslag ondergaan.

Start gemaakt voor gezamenlijke data op orde: Alle losse onderdelen die samen het water en rioleringsstelsel van gemeente West Betuwe vormen, worden 'assets' genoemd. Kennis van prestaties, risico's, kosten en levensduur van deze assets is van belang om het stelsel optimaal te kunnen beheren.

De rioleringsdata van de voormalig individuele gemeenten is samengevoegd in beheersysteem Brutis (voorheen Kikker) De specifieke data voor drukrioleringspompen en hoofdgemalen is samengevoegd in een beheersysteem. Via een meten en monitoringssysteem worden alle pompen en gemalen op afstand gemonitord. Vanuit de regionale samenwerking is er advies ondersteuning ingewonnen bij een externe partij die ons door middel van een programma inzicht geeft in het totale rioleringsareaal. Met een grondwatermeetnet worden de grondwaterstanden en stijghoogten in de gemeente gemeten. Om het gegevensbeheer verder te optimaliseren is de gemeente in deze planperiode gestart met het geheel inmeten van specifieke gegevens van alle vrijvervalriolering, bergbezinkbassins en riooloverstorten.

Werkachterstand/projectvertragingen: Er is ruim 10 miljoen aan water- en rioleringsprojecten gerealiseerd de afgelopen planperiode. In het uitvoeringsprogramma was ambitieus ingezet op een scala van maatregelen en vervangingsopgaven, maar zijn niet alle plannen gerealiseerd. Er was na de fusie van de drie gemeenten meer tijd en aandacht nodig om het beleid te harmoniseren. Ook speelde de energietransitie, van het gas af, meer afstemmen van de beheerplannen en het meer kerngericht werken, waarbij bewoners meer betrokken worden bij wat er in hun leefomgeving gebeurt, een grote rol op de uitvoeringsplanning.

Ook personeelstekort en de inwerkperiode van nieuwe medewerkers hebben hier een rol gespeeld. Om een groter deel van het programma uit te kunnen voeren, was de planperiode van het WRP 2019-2023 verlengd met een jaar (tot en met 2024).

Waterketen beheren als één beheerder: Gemeente West Betuwe werkt samen met andere gemeenten en het waterschap in het Water Klimaat Rivierenland (WKR).

Vanuit kostenbesparingen zijn er binnen de samenwerking al regionaal afspraken gemaakt over het meer toepassen van de relining techniek van vrijvervalriolering i.p.v. geheel vervangen. Ook het gezamenlijk aanbesteden van het reinigen en inspecteren vrijvervalriolering. Het onderhoud en beheer IBA's is ondergebracht bij het waterschap. Gezamenlijk krijgen we meer inzicht en kennis met de uitwisseling van meten en monitoringsgegevens.

Uitvoering: gestart met wijkgericht werken:

Reinigen en inspecteren

- Jaarlijks reinigen en inspecteren we 30 km vrijvervalriolering. De inspectiegegevens worden verwerkt in uitvoeringsplannen groot en klein onderhoud. Bij het groot onderhoud wordt altijd gekeken naar kansen om integraal en kerngericht te kunnen werken. Het jaarlijks reinigen en inspecteren wordt kern of wijkgericht uitgevoerd. Hiermee geven we meer invulling aan kerngericht werken.
- Vanuit de jaarlijkse inspectie en onderhoudsronde en het beheersysteem pompen en gemalen wordt er jaarlijks een uitvoeringsprogramma opgesteld. Momenteel wordt gewerkt aan een 3 fase renovatieprogramma drukrioleringspompen en gemalen. Uitvoer vindt plaats in 2024 en binnen de nieuwe planperiode. Onze watergangen worden onderhouden met maaien, baggeren en het aanpassen of verwijderen van beschoeiing.

Beheer IBA's: De IBA's in gemeente West Betuwe worden beheerd en onderhouden door Waterschap Rivierenland. Door te weinig personele capaciteit bij het waterschap komt het onderhoud en beheer onder druk te staan. Gemeente en waterschap zijn samen met de overige netwerkcollega's uit de regio (NWR) bezig om dit proces te verbeteren en zijn hiermee in de afrondende fase. Momenteel wordt gewerkt aan de voorbereiding om in 3 fasen de 506 st IBA's te renoveren. Uitvoer van fase 1 is in 2024 en fase 2 en 3 opvolgend in het nieuwe plan.

Vertraging door integraal werken: De gemeentelijke organisatie richt zich steeds meer op kerngericht werken, waarbij bewoners meer worden betrokken bij wat er in hun leefomgeving gebeurt. Hiermee worden projecten in de openbare ruimte nog meer integraal opgepakt. Dit betekent een langer traject in de voorbereiding van projecten. Het meer afstemmen van beheerplannen binnen de openbare ruimte zal de komende jaren dan ook de nodige aandacht krijgen. Ook de opgave energietransitie en van het gas af en de grote nieuwbouwopgave betekent meer behoefte aan integraliteit en afstemming met bewoners.

Het effect van deze nieuwe wijze van werken is dat de doorlooptijd van projecten meer tijd vraagt. De binnen het WRP benoemde projecten zullen dan deels doorlopen in de nieuwe planperiode.

Multidisciplinair advies aan de omgevingstafel: In de afgelopen planperiode is de verbinding gezocht op project- en beleidsniveau, bijvoorbeeld met een omgevingstafel en interdisciplinaire overleggen. Bij de omgevingstafel wordt regelmatig verwezen naar de hemelwaterverordening. Voor advies over klimaatmaatregelen kloppen de andere disciplines vaak aan bij de afdeling Water en Riolering. Tijdens de totstandkoming van het nieuwe WRP is overlegd met het beleid van Groen die lineair aan dit project zijn ontwikkeld (Beheerplan bomen en Beheerplan Begraafplaatsen).

Binnen het WRP is budget gereserveerd om bij integrale projecten binnen de openbare ruimte klimaat robuust te kunnen inrichten. Voorbeelden zijn de wijkgerichte projecten als oud centrum te Asperen, wijk Korte Woerden te Waardenburg, centrum Hellouw. De voorbereiding en uitvoering lopen door in de nieuwe planperiode vanaf 2025.

Verskillende opgaven worden steeds vaker gecombineerd: zo is er op sportlocatie de Randhorst in Geldermalsen ruimte gevonden voor waterberging. Ook in de Rijnstraat in Geldermalsen is er met behulp van de Regiodeal gewerkt aan klimaatadaptieve oplossingen.

Programmatisch en projectmatig werken: De gemeentelijke organisatie streeft naar een stroomlijning van projectprocessen. Met het Projectprocesplan (opgesteld in 2021), een cursus programmatisch en projectmatig werken voor alle medewerkers en een LEAN-traject wordt gewerkt aan het verbeteren van integrale projectprocessen.

Klimaatadaptatie: een groeiend vakgebied

Landelijk koploper klimaatadaptatie: Van een bezoek van de deltacommissaris aan mooie klimaatprojecten in West Betuwe tot een populaire hemelwatersubsidie onder inwoners: er is groeiende aandacht voor klimaatadaptatie. Het is ook een vakgebied dat aan veel verandering en innovatie onderhevig is. Klimaatopgaven, zoals hevige neerslag en wateroverlast, hebben in de afgelopen planperiode geleid tot creatieve oplossingen. Uit ervaring en evaluatie moet blijken of deze oplossingen bijvoorbeeld op het gebied van locatie, onderhoud en beheer effectief werken. Er is nu, aan het einde van de planperiode 2019-2024, meer kennis beschikbaar over adaptieve maatregelen dan tijdens het opstellen van het WRP 2019-2023.

Wat is uitgevoerd: In de afgelopen planperiode zijn onder andere stresstesten uitgevoerd en is de afdeling klimaatadaptatie regelmatig betrokken geweest bij de uitrol van ruimtelijke ontwikkelingen. De Lokale Adaptatiestrategie (LAS) is op- en vastgesteld.

Er is voor alle 26 kernen een quick-scan SSW (Systeem Stedelijk Water) uitgevoerd, waarbij de effecten van wateroverlast in hoofdlijnen in beeld zijn gebracht. De maatregelen die hieruit zijn voortgekomen zijn opgenomen in de nieuwe planperiode. Uit de scan zijn ook de belangrijkste effecten tussen riolering en watersysteem in beeld gebracht en worden verder in de nieuwe planperiode uitgewerkt.

Voorbeelden van succesprojecten:

- Ontharding in de 25 Junistraat
- PLUK met waterbufferende parkeerplaats
- Groene (halfverharding) parkeerplaatsen door heel de gemeente
- Ophemert Kapelstraat
- Geofort (Hollandse waterlinie): onderwijsmuseum voor kinderen, gericht op klimaatverandering
- Afkoppelen en klimaat robuust ingericht van de buitenruimte van het vernieuwde gemeentehuis West Betuwe

Inzet kwartiermaker klimaatadaptatie/communicatie: Klimaatadaptatie moet landen in de gemeentelijke organisatie en niet alleen door afdeling Water en Riolering, maar ook door andere afdelingen worden opgepakt. De LAS draagt hieraan bij. Daarbij is permanent interne advisering en integrale afstemming benodigd om (1) klimaatadaptatie te borgen in gemeentelijke projecten en (2) lokale kwets-

baarheden op het gebied van wateroverlast, hitte en droogte inzichtelijk te maken. Omdat afdeling Water en Riolerings zich met name richt op de gemeentelijke watertaken, zijn klimaatgevolgen als hitte en droogte minder belicht. Samenwerking met andere beleidsvelden is nodig om deze onderwerpen een plek te geven in het beleid van West Betuwe. Hiervoor is een kwartiermaker Klimaatadaptatie gestart. De Omgevingsvisie en de LAS fungeren als basis voor het nieuwe WRP.

Klimaatadaptatie in projecten: In de huidige planperiode is er klimaatbudget van 2 miljoen euro door de Raad beschikbaar gesteld om bij integrale projecten, flexibel in te spelen op klimaatadaptatie. Klimaatadaptatie stond in 2019 nog in de kinderschoenen. Het was een pilot hoe we hier exact invulling aan zouden geven. Inmiddels is het budget geheel ingezet voor klimaatmaatregelen als afkoppelen van regenwater, communicatie naar bewoners, lesmateriaal en lessen op scholen. De pilot kan hier als geslaagd gezien worden en krijgt hiermee een vervolg in de nieuwe planperiode.

Klimaat- en waterbewustzijn: concrete projecten, subsidie voor inwoners en verordening voor nieuwbouwwontwikkelingen

Communicatieplan Water: Het betrekken van inwoners, bedrijven en belangenorganisaties kost tijd, maar is essentieel om in te kunnen spelen op klimaatverandering en een doelmatige omgang met afval-, hemel- en grondwater te bewerkstelligen. In de afgelopen planperiode is daarom het communicatieplan Water opgesteld. Ook zijn folders en flyers ingezet om het waterbewustzijn van inwoners te vergroten. De afkoppelsubsidie heeft hieraan bijgedragen. De gemeente heeft een lespakket over duurzaam omgaan met water aan de West Betuwse scholen aangeboden. De campagne NK Tegelwippen is succesvol uitgevoerd.

Participatie: Gemeente West Betuwe zette in de afgelopen planperiode met verschillende acties in op inwonersparticipatie. Hierbij is actief gecommuniceerd over het nut en de noodzaak van ontstenen. De inwoners rondom Park aan de Linge in Geldermalsen haalden actief stenen uit hun tuinen. Bij reconstructies in de wijk Korte Woerden in Waardenburg en Voorstraat Asperen werd er door middel van participatie-avonden input gevraagd van inwoners. De gemeentelijke handreiking Participatie en het bijbehorende stroomschema zijn hier toegepast.

Ook is er een lesprogramma Water en Klimaat gerealiseerd voor West Betuwse basisscholen. Inwoners maakten goed gebruik van de afkoppelsubsidie. Op nationaal niveau staat gemeente West Betuwe op de kaart als een koploper op het gebied van klimaatadaptatie.

Verordening: De verordening afvoer hemel- en grondwater wordt door de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) aangehaald als voorbeeld. Binnenkort vindt een evaluatie plaats over de uitvoering van de verordening.

Kostendekking: actueel en stabiel

Financiën actueel en goed op orde: Het kostendekkingsplan dat bij het WRP hoort is jaarlijks geactualiseerd. Door de jaarlijkse doorrekening zijn de financiën goed op orde. Sommige investeringen zijn niet geactiveerd, waardoor op kapitaallasten bespaard kon worden. In de afgelopen jaren zijn projecten geactualiseerd of ingeruild voor andere projecten.

Om mee te kunnen liften op de onderhouds- en beheerprojecten van andere disciplines wordt flexibiliteit gevraagd. Er moet dan ook meer gezocht worden naar integraliteit binnen beheerplannen en in en externe partijen.

Er was jaarlijks 5,5 miljoen euro gepland aan water- en rioleringsinvesteringen, en er is binnen de planperiode 10 miljoen euro aan projecten gerealiseerd. Na de fusie van de drie gemeenten was er tijd en aandacht nodig om het beleid te harmoniseren. Om deze reden zijn niet alle maatregelen uitgevoerd en zijn projecten vertraagd. Ook door personele wisselingen en de benodigde inwerktijd van nieuwe medewerkers is er de afgelopen planperiode een werkachterstand ontstaan. De budgetten die niet zijn uitgegeven, worden in een egalisatievoorziening gezet.

Heffingsverloop: Belasting Samenwerking Rivierenland int de jaarlijkse rioolheffing. Tot een verbruik van 500 m³ afvalwater betalen gebruikers in 2023 €417,00 rioolheffing. Hierbij wordt jaarlijks geïndexeerd, maar is het heffingsverloop verder stabiel.

Tabel 10: Heffingsverloop West Betuwe 2023 (bron: BSR).

Rioolheffing gebruikers			
Verbruik 0 t/m 500 m ³	€ 417,00		
Verbruik 501 m ³ t/m 750 m ³	€ 626,00		
Verbruik 751 m ³ t/m 3.000 m ³	€ 626,00		+ € 41,70 per volle eenheid van 50 m ³ boven 750 m ³
Verbruik 3.001 m ³ t/m 6.000 m ³	€ 2.507,00		+ € 41,70 per volle eenheid van 100 m ³ boven 3.000 m ³
Verbruik 6.001 m ³ t/m 12.000 m ³	€ 3.761,00		+ € 20,85 per volle eenheid van 100 m ³ boven 6.000 m ³
Verbruik 12.001 m ³ t/m 24.000 m ³	€ 5.015,00		+ € 10,40 per volle eenheid van 100 m ³ boven 12.000 m ³
Verbruik meer dan 24.000 m ³	€ 6.270,00		+ € 5,20 per volle eenheid van 100 m ³ boven 24.000 m ³

Bijlage C Taken en bevoegdheden

Bij het uitvoeren van dit WRP hebben we te maken met verschillende taken en bevoegdheden van de diverse waterpartners en nieuwe uitdagingen en ontwikkelingen waar we op willen anticiperen. De zorg en verantwoordelijkheid voor het water is in handen van gemeenten, waterschappen, waterbedrijven, provincie en perceeleigenaren. Iedere partij heeft hierin zijn eigen verplichtingen en bevoegdheden, die zijn vastgelegd in wetgeving of beleid.

Actor	Taken bevoegdheden
Europa	<p>Op 22 december 2000 is de Kaderrichtlijn Water (KRW) van kracht geworden. De KRW is een Europese richtlijn, die bedoeld is om de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater op goed niveau te krijgen en te houden. In 2027 moeten alle EU-lidstaten voldoen aan de doelen die de Kaderrichtlijn Water (KRW) stelt.</p> <p>Provincies stellen de ecologische doelen en de begrenzing van de regionale KRW-waterlichamen vast en zijn daarnaast verantwoordelijk voor grondwater. Het beheer van regionale KRW-waterlichamen is in handen van de waterschappen.</p>
Rijk	<p>Het Rijk is verantwoordelijk voor het nationale beleidskader en de strategische doelen en maatregelen voor het waterbeheer in Nederland. Op grond van Europese regelgeving en de nationale Waterwet zijn iedere 6 jaar nationale plannen voor water nodig. In het NWP komen het oude Nationaal Waterplan (voor beleid) en het Beheer- en ontwikkelplan voor de rijkswateren (voor beheer) samen. Daarnaast zijn het Programma Noordzee, de stroomgebiedbeheerplannen en de overstromingsrisicobeheerplannen onderdeel van het NWP. Hiermee geeft het programma invulling aan de Europese richtlijnen voor water. Volgens Omgevingsbesluit artikel 8.14 dient het Nationaal Waterprogramma elke zes jaar te worden geactualiseerd door het Rijk.</p>
Provincie	<p>De provincie is verantwoordelijk voor de vertaling van het rijksbeleid naar een regionaal beleidskader en voor strategische regionale opgaven. De provincie is opsteller van het Regionaal Water en Bodem Programma (RWP). Dit is de opvolger van het Provinciaal Milieu en Waterplan. Het is onderdeel van het planstelsel voor de wateropgaven in Nederland, samen met het Nationaal Waterprogramma (NWP) en de waterbeheerprogramma's van de waterschappen. De provincie is tevens bevoegd gezag voor vergunningverlening, het toezicht en handhaving van onderstaande grondwateronttrekkingen en -infiltraties:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Grote industriële onttrekkingen • Grondwateronttrekkingen t.b.v. drinkwaterwinning • Bodemenergiesystemen <p>Ten aanzien van het gemeentelijk Water en -rioleringsprogramma (WRP) heeft de provincie een adviserende en toetsende rol. De provincie kan een aanwijzing geven indien er tegenstrijdigheden zijn tussen het WRP en de provinciale plannen. De provincie is opsteller van de Omgevingsvisie Gaaf Gelderland (2018).</p>
Waterbeheerder	<p>De waterbeheerder is verantwoordelijk voor het operationeel regionaal waterbeheer. De waterbeheerder draagt zorg voor droge voeten (veiligheid), schoon, voldoende en aantrekkelijk water. Conform artikel 3.7 uit de Omgevingswet stelt de waterbeheerder periodiek een Waterbeheerprogramma op, wat rekening houdt met het Regionale Waterprogramma. De waterbeheerder heeft een zorgplicht voor de zuivering van stedelijk afvalwater en is bevoegd gezag voor directe lozingen op de afvalwaterzuiveringsinstallatie (awzi) en (in)directe lozingen op het oppervlaktewater. Voor de regulering van lozingen op de riolering heeft de waterbeheerder een adviserende rol naar gemeenten. De waterbeheerder heeft ook een zorgplicht voor het beheer van regionale wateren en keringen. Handelingen in het oppervlaktewaterstelsel reguleren waterschappen via de waterschapsverordening (keur). De waterbeheerder is verantwoordelijk vergunningverlening, toezicht en handhaving van grondwateronttrekkingen en infiltraties binnen het beheergebied (met uitzondering van de drie categorieën waarvoor de provincie verantwoordelijk is).</p>

	Om de waterbelangen bij ruimtelijke ontwikkelingen veilig te stellen doorlopen waterschap en gemeente bij alle ruimtelijke ontwikkelingen de watertoetsprocedure. Ten aanzien van het gemeentelijk Water- en rioleringsprogramma (WRP) heeft het waterschap een adviserende rol.
Drinkwaterbeheerder	Drinkwaterbedrijven zorgen voor schoon drinkwater. Overheden die (in)direct betrokken zijn bij de bescherming van drinkwater hebben een verantwoordelijkheid voor de invulling van de zorgplicht drinkwater. Deze zorgplicht is opgenomen in de Drinkwaterwet. De zorgplicht drinkwater geldt zowel voor de bescherming van bronnen van drinkwater als voor de infrastructuur.
Gemeente	<p>Gemeenten hebben de zorg voor een drietal specifieke watertaken (art. 2.16 Ow):</p> <ul style="list-style-type: none"> Inzaming en transport van stedelijk afvalwater: <p>Gemeenten vullen deze taak meestal in door de aanleg en het beheer van een openbaar vuilwaterriool. Maar een gemeente kan ook gebruik maken van andere passende systemen (zoals individuele of geclusterde decentrale zuiveringen) als daarmee hetzelfde niveau van milieubescherming wordt bereikt. Ook is het mogelijk om een andere rechtspersoon (zoals een waterschap, een bedrijf of vereniging van eigenaren) te belasten met het beheer van deze systemen.</p> <p>Stedelijk afvalwater is "huishoudelijk afvalwater of een mengsel daarvan met bedrijfsafvalwater, afvloeiend hemelwater, grondwater of ander afvalwater."</p> <ul style="list-style-type: none"> Inzaming, transport en verwerking van afvloeiend hemelwater (kortweg de hemelwatertaak genoemd). <p>De gemeente heeft een inspanningsverplichting voor een doelmatige inzaming, transport en verwerking van afvloeiend hemelwater, maar alleen als de houder hiervan het afvloeiend hemelwater redelijkerwijs niet op of in de bodem of in het oppervlaktewater kan brengen.</p> <p>- Nb: een perceelseigenaar is in beginsel zelf verantwoordelijk voor het verwerken van overtollig hemelwater. Voor het afvloeiende hemelwater van openbaar terrein geldt hier een verantwoordelijkheid voor de eigenaar/beheerder.</p> <ul style="list-style-type: none"> Het treffen van maatregelen in het openbaar gemeentelijke gebied om structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de (...) aan de fysieke leefomgeving toegedeelde functies zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken. Een en ander voor zover het treffen van die maatregelen doelmatig is en niet behoort tot de taak van een waterschap, een provincie of het Rijk (kortweg de grondwatertaak genoemd). De grondwatertaak bevat zeven elementen die tezamen bepalen of de gemeente verantwoordelijk kan worden gehouden om nadelige grondwaterstandgevolgen te voorkomen of te beperken. Het moet gaan om het: <ol style="list-style-type: none"> treffen van maatregelen in openbaar gebied om structureel nadelige gevolgen voor de grondwaterstand voor de aan de grond gegeven bestemming zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken, mits dit doelmatig is en voor zover er geen verantwoordelijkheid bestaat voor waterschap, provincie of Rijk (RWS). <p>Grondwaterover- of onderlast als gevolg van langdurig hoge of lage rivierwaterstanden valt buiten de zorgtaak van de gemeente.</p>
Omgevingsdienst	De Omgevingsdienst is een overheidsorganisatie die als primaire taak heeft om vergunningverlening, toezicht en handhaving uit te voeren op milieugebied (VTH-milieutaken).
Regionaal samenwerkingsverband	Netwerkorganisatie, die als primaire taak heeft om invulling te geven aan een (meer) doelmatig waterbeheer. Een regionaal samenwerkingsverband bestaat meestal uit vertegenwoordigers van gemeenten, waterschap(pen) en drinkwaterbedrijf/drinkwaterbedrijven.

Perceelseigenaar	<p>De perceelegeenaar is verantwoordelijk voor de staat van zijn woning en perceel. Dit betekent dat hij zelf verantwoordelijk is voor het op eigen perceel treffen van maatregelen om de waterdichtheid te garanderen en voor de inzameling van stedelijk afvalwater en overtollig hemel- en grondwater. Pas als de perceelegeenaar zich redelijkerwijs niet kan ontdoen van het overtollige hemel- en grondwater, ligt er een taak voor gemeente of waterschap.</p> <p>De perceelegeenaar heeft ook een zorgplicht. Dit betekent dat hij geen handelingen mag verrichten waarvan hij of zij kan verwachten dat deze het doelmatige functioneren van (water)voorzieningen belemmeren.</p>
------------------	--

Bijlage D Wettelijk kader

In de Omgevingswet - Artikel 2.16 (gemeentelijke taken voor de fysieke leefomgeving) zijn de wettelijke watertaken van de gemeente opgenomen

1. Bij het gemeentebestuur berusten, naast de elders in deze wet en op grond van andere wetten aan dat bestuur toegedeelde taken voor de fysieke leefomgeving, de volgende taken:
 - a. op het gebied van het beheer van watersystemen en waterketenbeheer:
 - i. de doelmatige inzameling van afvloeiend hemelwater, voor zover de houder het afvloeiend hemelwater redelijkerwijs niet op of in de bodem of een oppervlaktewaterlichaam kan brengen, en het transport en de verwerking daarvan, (*dit is de zorgtaak hemelwater*)
 - ii. het treffen van maatregelen in het openbaar gemeentelijke gebied om structureel nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de op grond van deze wet aan de fysieke leefomgeving toegedeelde functies zoveel mogelijk te voorkomen of te beperken, voor zover het treffen van die maatregelen doelmatig is en niet op grond van artikel 2.17, 2.18 of 2.19 tot de taak van een waterschap, een provincie of het Rijk behoort, (*dit is de zorgtaak grondwater*)
 - iii. de inzameling en het transport van stedelijk afvalwater, (*dit is de zorgtaak stedelijk afvalwater*)
 - iv. het beheer van watersystemen, voor zover toegedeeld bij omgevingsverordening als bedoeld in artikel 2.18, tweede lid, of bij ministeriële regeling als bedoeld in artikel 2.20, derde lid, (*art. 2.18: als beheer van specifieke provinciale wateren niet aan waterschap, maar aan gemeente is toegewezen, art. 2.20: als beheer van specifieke rijkswateren aan gemeente is toegewezen*)
 - v. de zuivering van stedelijk afvalwater, in gevallen waarin toepassing is gegeven aan artikel 2.17, derde lid (*als met waterschap is overeengekomen dat zuivering door gemeente doelmatiger is, bijvoorbeeld via een IBA*)
 - b. het behoeden van de staat en werking van openbare wegen, voor zover niet in beheer bij een waterschap, een provincie of het Rijk, voor nadelige gevolgen van activiteiten op of rond die wegen,
 - c. de beheersing van geluid afkomstig van wegen in beheer bij de gemeente, lokale spoorwegen, voor zover deze niet zijn aangewezen op grond van artikel 2.13a, eerste lid, aanhef en onder b, en industrieterreinen, voor zover deze niet zijn aangewezen op grond van artikel 2.12a, eerste lid.
2. Op grond van het eerste lid, onder a, onder 3°, wordt stedelijk afvalwater ingezameld en getransporteerd naar een zuiveringstechnisch werk als dat vrijkomt:
 - a. op de percelen, gelegen binnen een bebouwde kom van waaruit stedelijk afvalwater met een vervuilingswaarde van ten minste tweeduizend inwonerequivalenten als bedoeld in de richtlijn stedelijk afvalwater wordt geloosd, door middel van een openbaar vuilwaterriool, (*als een bebouwde kom al boven de drempel van 2000 VE zit moet elk nieuw perceel daarbinnen gerioleerd worden*).
 - b. op andere percelen, voor zover dit doelmatig kan worden uitgevoerd door middel van een openbaar vuilwaterriool. (*De landelijke afstands- en vervuilingscriteria komen voornamelijk in de bruidsschat terecht en blijven daarmee van kracht tot waterschap en gemeente(n) daar samen een eventuele nieuwe invulling aan geven*)
3. In plaats van een openbaar vuilwaterriool en een zuiveringstechnisch werk kunnen andere passende systemen in beheer bij een gemeente, een waterschap of een rechtspersoon die door een gemeente of waterschap met het beheer is belast, worden toegepast, als daarmee hetzelfde niveau van het beschermen van het milieu wordt bereikt. (*Dit biedt de mogelijkheid om alternatieve zuiveringen toe te staan*).

Ad 2a. De Europese Commissie wil de richtlijn voor behandeling van stedelijk afvalwater aanscherpen. Naast aangescherpte lozingsregels bestaat het voornemen om gemeenten met 1.000 inwoners te verplichten om water te zuiveren (tegenover 2.000 inwoners nu).

Nadere informatie over waterbeleid is te vinden op:

www.helpdeskwater.nl
www.infomil.nl
www.riool.net
www.stowa.nl
www.wetten.overheid.nl
www.samenwerkenaanwater.nl

www.ruimtelijkeadaptatie.nl
www.omgevingswet.nl
www.iplo.nl